

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra výchovy ke zdraví

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra výchovy ke zdraví

Možnosti sportovního vyžití osob s postižením v Praze

Bakalářská práce

Autor: Eva Sosnová

Studijní program: Specializace v pedagogice

Studijní obor: Výchova ke zdraví

Vedoucí práce: Mgr. Vlasta Kursová, Ph.D.

České Budějovice, duben 2011

University of South Bohemia in České Budějovice
Faculty of Education
Department of Health Education

Oportunity of sports realization for handicapped people in Prague

Bachelor Thesis

Author: Eva Sosnová

Study programme: Specialization in Education

Field of Study: Health Education

Supervisor: Mgr. Vlasta Kursová, Ph.D.

České Budějovice, April 2011

Bibliografická identifikace

Jméno příjmení autora: Eva Sosnová

Název bakalářské práce: Možnosti sportovního vyžití osob s postižením v Praze

Studijní obor: Výchova ke zdraví

Pracoviště: Katedra výchovy ke zdraví, Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Vlasta Kursová, Ph.D.

Rok obhajoby: 2011

Abstrakt:

Bakalářská práce se ve své teoretické části zabývá celkovou charakteristikou a rozdělením zdravotních postižení. Cílem práce je vyhledání a zmapování možností pohybového vyžití osob se zdravotním postižením v Praze, zejména je-li dostatečná nabídka organizovaného sportu. Užší pohled je věnován sportovním aktivitám zrakově postižených, jejich klasifikačnímu systému a druhům sportů, které mohou provozovat. Praktická část následně zkoumá možnosti sportovního vyžití zrakově postižených osob ve sportovních klubech na území hl. m. Prahy. Pro lepší orientaci a pochopení jsou graficky zhodnoceny různé podmínky a výsledky výzkumu, které názornou a spočitatelnou formou ukazují poměrně přesný stav v možnostech a struktuře sportovního vyžití zrakově postiženým občanů.

Klíčová slova:

Zdravotní postižení, zrakové postižení, pohybové aktivity, sport, sportovní organizace, sportovní kluby, klasifikace, sporty zrakově postižených, kvantitativní vyhodnocení, kvalitativní vyhodnocení, rozhovor.

Bibliographic Identification

Name of the author: Eva Sosnová

Title of the thesis: Opportunity of sports realization for handicapped people in Prague

Field of study: Health Education

Department: Department of Health Education, Faculty of Education, University of South Bohemia, České Budějovice

Year of the presentation: 2011

Abstract:

The thesis in its theoretical part deals with general characteristics and distribution of disability. The goal is to find and map the possibilities of physical activities of persons with disabilities in Prague, especially if there is a sufficient supply of organized sport. A closer look is devoted to sports activities of visually impaired, their classification system and the types of sports that they may operate. The practical part then explores the possibilities for sport for visually impaired people in sports clubs in the City Prague. For better orientation and understanding are assessed graphically different conditions and results of research that visual and counted showing fairly accurate the status in the possibilities of sport activities for visually impaired people.

Keywords:

Disability, visual impairment, physical activity, sport, sports organizations, sports clubs, classification, sports for visually impaired, quantitative evaluation, qualitative evaluation, interview.

,

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci na téma „Možnosti sportovního vyžití osob s postižením v Praze“ jsem vypracovala samostatně s použitím pramenů a literatury uvedených v referenčním seznamu.

Prohlašuji, že v souladu s § 47 zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce ve zkrácené podobě (vynecháním přílohy č. 2 – CD ROM) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne

.....

Podpis

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce, paní Mgr. Vlastě Kursové, Ph.D. za obětavé a odborné vedení, cenné rady a podporu v průběhu realizace této práce. Mé poděkování patří také prezidentu ČSZPS panu Jaroslavu Patovi a předsedovi TJ Zora Praha panu Jaroslavu Jelínkovi za poskytnutí materiálů, cenných informací a především za umožnění účasti při sportovních soutěžích nevidomých. Ve svém poděkování nesmím zapomenout na samotné zrakově postižené sportovce, kteří mi ochotně poskytli neocenitelné a často pro mne až překvapivé informace.

Obsah

1	ÚVOD.....	9
2	TEORETICKÁ ČÁST	11
2.1	Zdravotní postižení	11
2.2	Charakteristika zrakového postižení	14
2.3	Sport.....	15
2.3.1	Dělení sportovních aktivit	16
2.4	Sportovní organizace zdravotně postižených.....	18
2.4.1	Mezinárodní organizace	18
2.4.2	Národní organizace.....	19
2.5	Sportovní klasifikace	26
2.5.1	Definice a cíl klasifikace	26
2.5.2	Způsobilost sportovce.....	27
2.5.3	Klasifikační systém zrakově postižených sportovců.....	27
2.6	Sporty provozované zrakově postiženými	28
2.6.1	Paralympijské sporty	29
2.6.2	Neparalympijské sporty.....	36
3	CÍL A ÚKOLY	40
3.1	Cíl práce.....	40
3.2	Úkoly práce.....	40
3.3	Odborné předpoklady	41
4	PRAKTICKÁ ČÁST	42
4.1	Metodika	42
4.1.1	Charakteristika souboru	43
4.1.2	Organizace praktického šetření	44
5	VÝSLEDKY A DISKUZE.....	46
5.1	Výsledky a diskuze k dotazníkovému šetření.....	49
5.2	Vyhodnocení odborných předpokladů na základě dotazníkového šetření.....	73
6	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI	77
7	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	1
8	SEZNAM ZKRATEK	6
9	PŘÍLOHY	7

1 ÚVOD

V posledních desetiletích se sport stal běžnou součástí života a společenského dění. Je v popředí intenzivního zájmu sdělovacích prostředků, které předávají informace široké veřejnosti. Vzhledem k tomu, že velkou část populace tvoří osoby více či méně zdravotně postižené, projevuje se zvýšený zájem o život a sportovní aktivity těchto spoluobčanů. Sport postižených osob, se kterým jsme mediálně seznamováni zejména díky paralympiádám a dalším velkým sportovním střetnutím se stal velmi populárním a sledovaným. Ve sdělovacích prostředcích se dovídáme zpravidla o nejlepších handicapovaných sportovcích a jejich často až neuvěřitelných výkonech. Ale to je pouze špička pomyslného ledovce. Ačkoliv se může zdát, že tyto úspěchy jsou rozhodující, osobně považuji za daleko důležitější provozování sportovních aktivit, které jsou přístupné všem zdravotně postiženým osobám.

V dnešní moderní době plné technických vymožeností, které mají lidstvu usnadnit život, by se mohlo zdát, že společnost žije klidně a vyrovnaně. Lidé se již nemusejí bát hladomoru a dřívějších „morových ran“, přesto je dnešní doba mnohem více hektická a stresující. Ve svém okolí potkávám mnoho lidí, kteří spěchají za vysokými cíli a mají pocit neustálé nespokojenosti a přitom si zapomínají vážit toho, co mají. Často ve svém spěchu zapomínají co je pro ně nejdůležitější a to je vlastní zdraví, neboť ho berou jako samozřejmost. Přestože jsem měla v minulosti možnost lépe se poznat s lidmi s postižením, velmi mě zaujal rozdíl v jejich pohledu na život. Přestože lidé s handicapem mají ztížené podmínky, dokáží se velmi často vyrovnat a přizpůsobit životu kolem sebe. Mnoho z těchto lidí se dokáže radovat z maličkostí a jsou spokojenější a vyrovnanější i s handicapem. Zaujalo mne, kde tyto lidé berou svoji sílu k zdolávání překážek v běžném životě a k tomu ještě dokáží sportovat mnohdy na vysoké úrovni. Proto jsem si tuto problematiku vybrala a budu se jí ve své práci věnovat.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se budu zabývat analýzou a aplikací odborné literatury směřující k vytvoření obecných kapitol korespondujících s názvem mé práce. Nejprve se věnuji obecné charakteristice zdravotního postižení, sportu zdravých i postižených osob a historii sportu postižených. K dané problematice existuje velmi omezený okruh literatury, který

se v podstatě opakuje. Uvědomuji si, že popsání základní terminologie je natolik zásadní, že jej nelze opomenout, proto ji uvádím jen stručně, abych se neuchýlila k stále se opakujícím citacím literatury. Raději jsem se podrobněji věnovala aktivitám a problematice, která není v literatuře uvedena a informace jsem získávala převážně od samotných sportovců a funkcionářů jejich tělovýchovných jednot. Nemohla jsem opomenout světové a národní organizace, které sdružují handicapované sportovce a pořádají soutěže. V další části uvádím rozdělení sportovců dle klasifikace a věnuji se přehledu sportovních klubů a oddílů, které podporují nebo přímo provozují sportovní aktivity zdravotně postižených v Praze.

Vzhledem k tomu, že jsem na Magistrátu hl. m. Prahy zjistila, že pro handicapované sportovce nejsou vyčleněna speciální sportoviště, jsou tito odkázáni na běžná sportovní zařízení pro zdravé sportovce. Uvedení všech sportovišť využívaných všemi skupinami handicapovaných sportovců v Praze je vzhledem k omezenému rozsahu bakalářské práce nerealizovatelné. Proto jsem přistoupila k možnosti věnovat se pouze jednomu typu postižení (zrakové postižení).

Také praktickou část jsem zaměřila pouze k jednomu zdravotnímu postižení, a to vylosovaným zrakově postiženým sportovcům v Praze.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1 Zdravotní postižení

Zdraví je největším bohatstvím každého člověka a prostřednictvím jeho naplňování můžeme prožívat plnohodnotný a spokojený život (BLAHUTKOVÁ, 2005). Protože u zdravotně postižených osob jsou velmi často sníženy možnosti pohybových aktivit jejich handicapem, hrozí daleko vyšší nebezpečí izolace se vznikem psychických poruch, onemocnění kardiovaskulárního systému, kosterně svalového aparátu, obezity a dalších civilizačních onemocnění. Dle Bláhy si postižené osoby jsou vědomy svých dispozic a hrozícího nebezpečí, ale na druhou stranu přiznávají, že po pohybových aktivitách nijak netouží a ani je nevyhledávají (BLÁHA, PYŠNÝ, 2000). Jakákoliv pohybová aktivita sportovní nebo rekreační může postiženým pomoci získat důvěru v sebe sama, odstranit pocit izolace od společnosti, mít radost ze života, případně nalézat nové přátele. Přestože si postižení uvědomují nutnost pohybových aktivit, většinou to nestačí. Je dobré je motivovat např. zdravou soutěživostí, vytvořit jim podmínky pro tréninkovou činnost a připravit a zorganizovat soutěže či závody. Dle Sarah Newman s motivací velmi pomůže znalost možností postižených a k oblibě soutěží pomáhá jejich opakování, chválení, obdiv a povzbuzování i za nepatrné zlepšení (NEWMAN, 1999).

V současné době v právním řádě ČR neexistuje obecná definice osoby se zdravotním postižením a tak se pro jednotlivé rezorty využívá rozdílná terminologie např. invalidní občan, občan se sníženou pracovní schopností, částečně /převážně/ úplně bezmocný občan aj. Pojem „postižení“ může být chápán v různém významu, což se týká jednak druhů postižení, ale také samotného pojmu postižení. Je možno říci, že osoba zdravotně postižená má takové funkční omezení, že to vytváří mimořádné požadavky na její životní, případně pracovní podmínky (VOTAVA A KOL., 2005).

Termín „zdravotně postižený“, který se v naší odborné literatuře poslední dobou začíná užívat, však obvykle nezahrnuje jedince s mentální retardací. Důvodem je, že podle medicínského pojetí nelze mentální retardaci za zdravotní postižení chápat (VAŠEK in RENOTIÉROVÁ A KOL., 2003).

Podle Slowíka stále přetrvává medicinizace postižení, která se projevuje pohledem na postiženého člověka jako na pacienta. Tento pohled však může být značně

zavádějící. Slovo pacient je totiž neodmyslitelně spojeno s pojmem nemoc, postižení není vždy možné ztotožnit s nemocí. Jestliže je např. člověk s mentálním postižením v dobrém fyzickém stavu, bez příznaků jakékoliv nemoci a současně je příjemně psychicky rozpoložen, nemáme žádný důvod považovat takového jedince za nemocného pacienta (SLOWÍK, 2007).

Terminologie, používaná pro označení osob se zdravotním postižením se během let měnila a to nejen v češtině, ale i v dalších jazycích. Tyto změny vplynuly především z důvodu, že v průběhu let dostaly jednotlivé výrazy, spojené s postižením často negativní nádech a sami postižení lidé měli pocit, že tato označení snižují jejich důstojnost. V posledních letech se celosvětově prosazuje při označování „people first“ (nejprve lidé), tedy že všichni jsme především lidé, s různými vlastnostmi, z nichž jednou může být i zdravotní postižení (VOTAVA A KOL., 2005).

Slowík uvádí, že důležitým výrazem postojů společnosti k znevýhodněným osobám je škála termínů používaných k jejich označování. Ačkoliv zdaleka není sjednocena a ustálena nejvhodnější terminologie, doporučuje se používat takové pojmy, které jsou jasné, výstižné a především i samotnými lidmi, kterých se týkají, chápány jako vhodné a neurážející. Na prvním místě máme vždy co do činění s člověkem, teprve potom s jeho případnou vadou a postižením. Je proto lépe používat označení člověk s postižením než postižený člověk (SLOWÍK, 2007).

Autoři, kteří se zabývají touto problematikou, mají velmi často odlišné až svérázné rozdělení a názvosloví jednotlivých druhů postižení. Jako příklad uvádím, že Renotierová odlišuje jednotlivá postižení smyslů (zrakové a sluchové), zatímco klasifikace WHO uvádí pouze termín smyslové postižení, kde jsou zahrnuty obě tyto kategorie. Po prostudování jednotlivých klasifikací jsem se rozhodla uvést rozdělení dle WHO, které je nejpoužívanější a celá řada autorů z něho vychází.

Mezinárodní klasifikace postižení dle WHO:

- tělesné
- smyslové
- kombinované
- duševní
- řečové
- autismus

- poruchy chování
- specifické poruchy učení (WHO, 2001).

Defekt

Defekt pochází z lat. defektus - úbytek, vada, nedostatek. Defektem rozumíme ztrátu nebo poškození v anatomické stavbě organismu a poruchy ve funkcích organismu, což může být důsledkem poruchy, narušení v oblasti psychické, sociální, sensorické nebo somatické. Defekt je chápán zpravidla jako nezvratný. V odborné terminologii se můžeme setkat i s termínem vada, která se považuje za vývojově podmíněnou a má upravitelný, zvrtný charakter (RENOTIÉROVÁ A KOL., 2003).

Dělení defektů

Z hlediska vzniku:

- vrozený – dědičný (v období prenatalním, perinatálním postnatálním)
- získaný během celého života

Podle typu:

- orgánové – nejčastější příčinou bývá vývojová vada, následek nemoci nebo poúrazový stav
- funkční – znamenají poruchu funkce orgánu, aniž by byla poškozena jeho tkáň (např. orgánové neurózy, psychoneurózy apod.)

Z hlediska hloubky postižení:

- lehký defekt - nehrozí bezprostřední nebezpečí narušení vztahu ke společnosti
- střední defekt - hrozí nebo se již vyvinula porucha společenských vztahů
- těžký defekt - porucha postihuje jedince ztrátou sociálních vztahů

(PIPEKOVÁ A KOL., 1998).

S rozvojem zahraničních odborných kontaktů a s aplikací mezinárodní klasifikace poruch se začaly užívat i termíny:

- Disability (postižení) znamená omezení nebo ztrátu schopností vykonávat činnost způsobem nebo v rozsahu, který je pro člověka považován za normální.
- Handicap (znevýhodnění) se projevuje jako omezení vyplývající pro jedince z jeho vady nebo postižení, které ztěžuje nebo znemožňuje, aby naplnil roli, která je pro něj s přihlédnutím k jeho věku, pohlaví a sociální či kulturním činitelům normální. (SLOWÍK, 2007).

2.2 Charakteristika zrakového postižení

V České republice doposud neexistuje jednotná terminologie zrakového postižení. Kategorizace je jinak pojmána v rámci jednotlivých resortů. Jiné vymezení je ve zdravotnictví, rozdílné ve školství či v sociální sféře (FINKOVÁ, LUDÍKOVÁ, RŮŽIČKOVÁ, 2007).

Za osobu zrakově postiženou lze považovat osobu, která i po optimální korekci má v běžném životě problémy se získáváním a zpracováváním informací zrakovou cestou. (VITÁSKOVÁ, LUDÍKOVÁ, SOURALOVÁ, 2003 in SLOWÍK, 2007).

Zrak můžeme považovat za jeden z nejdůležitějších smyslů pro člověka. Využíváme jej jako primární smysl při získávání až 90% všech informací. Jakékoliv zrakové omezení ztěžuje především orientaci. Pokud jde o dlouhodobé nebo trvalé postižení, pak výrazně ovlivňuje komunikaci, psychickou integritu a celkovou sociální existenci lidského jedince (SLOWÍK, 2007).

Klasifikace zrakových vad a poruch:

- a) Podle postižených zrakových funkcí:
 - snížení zrakové ostrosti
 - omezení zorného pole (trubicové vidění)
 - poruchy barvocitu (barvoslepost)
 - poruchy akomodace (refrakční vady)
 - poruchy zrakové adaptace
 - poruchy okoohybné aktivity
 - poruchy hloubkového vidění
- b) Podle stupně zrakového postižení:
 - slabozrakost
 - zbytky zraku
 - nevidomost
- c) Podle doby vzniku:
 - vrozené
 - získané
- d) Podle etiologie:
 - orgánové (např. vady čočky nebo sítnice)

- funkční (poruchy binokulárního vidění, např. tupozrakost, strabismus) (SLOWÍK, 2007).

Klasifikace zrakového postižení podle WHO:

a) Střední slabozrakost

- zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/18 (0,30) - minimum rovné nebo lepší než 6/60 (0,10); 3/10 - 1/10, kategorie zrakového postižení 1

b) Silná slabozrakost

- zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 6/60 (0,10) - minimum rovné nebo lepší než 3/60 (0,05); 1/10 - 10/20, kategorie zrakového postižení 2

c) Těžce slabý zrak

- zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí: maximum menší než 3/60 (0,05) - minimum rovné nebo lepší než 1/60 (0,02); 1/20 - 1/50, kategorie zrakového postižení 3
- koncentrické zúžení zorného pole obou očí pod 20 stupňů, nebo jediného funkčně zdatného oka pod 45 stupňů

d) Praktická slepota

- zraková ostrost s nejlepší možnou korekcí 1/60 (0,02), 1/50 až světlocit nebo omezení zorného pole do 5 stupňů kolem centrální fixace, i když centrální ostrost není postižena, kategorie zrakového postižení 4

e) Úplná slepota

- ztráta zraku zahrnující stavy od naprosté ztráty světlocitu až po zachování světlocitu s chybnou světelnou projekcí, kategorie zrakového postižení 5 (WHO, 2001).

2.3 Sport

Ve světě není názorová jednotnost na definici sportu a určení toho, co sport je a čím už není. Pojetí sportu a jeho definování vychází z jeho historického vývoje a zároveň odráží jeho aktuální potřeby společnosti. Již v roce 1987 definoval Choutka sport jako oblast dobrovolné lidské činnosti, která uspokojuje potřeby sportovců a

dalších účastníků. Ti se v ní realizují a nacházejí v ní všestranné a hluboké prožitky. Sportovec je v této činnosti nejen objektem, ale i subjektem svého zdokonalování, seberozvoje a sebevýchovy. Tím se stává sportování a soutěžení neobyčejně účinným prostředkem všestranného rozvoje sportovce (CHOUTKA, 1987).

Oproti tomu definice Dovalila je daleko stručnější. Cituji: „Sport je dobrovolná pohybová aktivita, motivovaná snahou po dosažení maximální výkonnosti, rozvíjené v tréninku a demonstrováné v soutěžích.“ (DOVALIL, 2002, s. 6).

Definice sportu dle Slepíčkové: „Sportem se rozumí všechny formy pohybové činnosti, které ať již prostřednictvím organizované účasti či nikoliv, si kladou za cíl projevení či zdokonalení tělesné a psychické kondice, rozvoj společenských vztahů nebo dosažení výsledků v soutěžích na všech úrovních.“ (SLEPIČKOVÁ, 2005, s. 28). Tato definice přikládá stejný význam jak sportu výkonově orientovanému, tak nejrůznějším formám sportu provozovaným za účelem zdraví, rekreace nebo silných emocionálních zážitků.

2.3.1 Dělení sportovních aktivit

Sportovní aktivity můžeme rozdělit podle různých kritérií. Mezi nejčastější patří dělení podle výkonnostní úrovně, kdy rozlišujeme sport vrcholový, výkonnostní a rekreační. Pro vrcholový a výkonnostní sport je typická pravidelná účast v soutěžích a členství v sportovních organizacích. Vrcholový sport je navíc úzce spojen se sportem profesionálním, kdy je pro jedince hlavním zdrojem obživy a odehrává se mimo sféru volného času. Naproti tomu rekreační sport bývá provozován bez vazby na organizaci, a to za účelem zrekreovat se (SLEPIČKOVÁ, 2005).

Dalším členěním sportovních aktivit je klasifikace dle motivace. Podle Cruma lze rozdělit sporty na:

a) Elitní sport

Koresponduje s pojmem u nás užívaným jako sport vrcholový respektive profesionální. Hlavním cílem je dosažení absolutně maximálního výkonu, vysokého sociálního postavení a dobrého finančního ocenění. Elitní sport překračuje hranice volného času a vyžaduje profesionální materiální zajištění, odborné individuální vedení k dosažení maximálních výsledků.

b) Soutěžní klubový sport

Jedná se většinou o organizovaný sport prostřednictvím klubů a federací. Převládají zde motivy soutěžení a výkonu, snahy po osobním maximálním výkonu až po potřebu relaxace a sociálních kontaktů.

c) Rekreační sport

Nabídka rekreačního sportu probíhá jak ve sportovních oddílech či klubech, tak velice často v soukromém sektoru. Účastníci si volí svůj program převážně bez vazby na organizace a věnují se sportu i individuálně. Hlavními motivy tohoto typu sportu jsou relaxace, zdraví a společenské kontakty.

d) Fitness sport

Cílem tohoto typu sportu je pěstování tělesné zdatnosti. Účastníci takto zaměřeného sportu cíleně usilují o růst úrovně své tělesné zdatnosti, přičemž pečlivě sledují její změny.

e) Rizikový a dobrodružný sport

Hlavními motivy pro tento druh sportu je prožití dobrodružství a napětí (např. parašutismus, vysokohorské expedice, rafting apod.). Velmi často se setkáváme s pojmenováním „adrenalinové sporty“, které jsou často velmi finančně nákladné nejen z důvodu materiálního vybavení, ale i prostředí, kde se odehrávají. Praktikování těchto sportů zvyšuje nejen citové zážitky, ale i vysoké riziko zranění či úmrtí.

f) Požitkářský sport

Tento typ sportu je zaměřený na touze po prožití výjimečných zážitků, snaze po dosažení exkluzivní zábavy a potěšení. Též je nazýván S-sportem, neboť požadovaný prožitek znásobují slunce, moře, písek, sníh, sex, rychlost a uspokojení (anglicky sun, sea, sand, snow, sex, speed, satisfaction). Tyto sportovní aktivity zajišťuje především komerční sféra, často s působností v cestovním ruchu.

g) Kosmetický sport

Zaměřuje se na dokonalý vzhled. Komerční nabídka využívá narcistických motivů účastníků, kteří touží mít dobře stavěnou a vypracovanou postavu. Nabídku doplňují různé služby kosmetického charakteru např. solárium, masáže apod. (CRUM, 1996).

2.4 Sportovní organizace zdravotně postižených

Některé druhy sportů pro osoby se zdravotním postižením jsou v České republice i ve světě provozovány na výkonnostní a vrcholové úrovni. Struktura organizování těchto druhů sportů je velmi podobná a mnohdy i shodná s organizováním výkonnostního a vrcholového sportu zdravých sportovců.

2.4.1 Mezinárodní organizace

Ve světě existuje několik mezinárodních sportovních organizací pro zdravotně postižené, jejichž úkolem bylo pořádat akce na mezinárodní úrovni. Jsou to:

CISS

Comité International des Sports des Sourds
Mezinárodní sportovní organizace neslyšících
rok vzniku 1924

ISMGF / ISMWSF

International Stoke Mandeville Wheelchair Sports Federation
Mezinárodní federace Stoke Mandeville pro vozíčkáře
rok vzniku 1952

ISOD

International Sports Organization for the Disabled
Mezinárodní organizace pro postižené sportovce
rok vzniku 1964

CP – ISRA

Cerebrál Palsy – International Sports and Recreation Association
Mozková obrna – Mezinárodní organizace spastiků
rok vzniku 1978 (VOTAVA A KOL., 2003)

IBSA

International Blind Sports Association

Mezinárodní organizace zrakově postižených sportovců

rok vzniku 1981

IBSA byla založena v roce 1981 v Paříži. Jedná se o neziskovou organizaci se sídlem ve Španělsku. Je platným členem Mezinárodního Paralympijského výboru (IPC). Hlavním cílem této organizace je plná integrace zrakově postižených prostřednictvím sportovní aktivity. Hlavní náplní je podporovat sportovní aktivity zrakově postižených na mezinárodní, národní i regionální úrovni. IBSA pořádá mezinárodní závody a podílí se na ustanovování pravidel pro jednotlivé sporty (INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION, 2010, on-line).

INAS – FMH

International Sports Federation for Persóna with Mental Handicap

Mezinárodní sportovní organizace pro osoby s mentálním postižením

rok vzniku 1986

IWAS

International Wheelchair and Amputee Sports Federation

Mezinárodní sportovní federace pro vozíčkáře a osoby po amputaci

(VOTAVA A KOL., 2003)

2.4.2 Národní organizace

Český paralympijský výbor

Český paralympijský výbor byl založen v roce 1994 z iniciativy Mezinárodního paralympijského výboru jako paralelní organizace vůči Českému olympijskému výboru. Zaměřuje se na podporu a přípravu českých handicapovaných sportovců na paralympiádách, na deaflympiádách pro sluchově postižené sportovce a na Global Games pro mentálně postižené sportovce.

Řádnými členy ČPV jsou:

- Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS)
- Česká federace Spastic Handicap (ČFSH)

- Český svaz mentálně postižených sportovců (ČSMPS)
- Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS)
- Český svaz zrakově postižených sportovců (ČSZPS)

Český svaz vnitřně postižených sportovců (ČSVPS) je přidruženým členem jelikož neprovozuje vrcholový sport na mezinárodní úrovni (ČESKÝ PARALYMPIJSKÝ VÝBOR, 2010, on-line).

Unie zdravotně postižených sportovců

Unie zdravotně postižených sportovců (UZPS) vznikla v roce 1993. Unii tvoří šest sportovních asociací, federací a svazů členěných podle jednotlivých druhů zdravotního postižení:

- Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS)
- Česká federace Spastic Handicap (ČFSH)
- Český svaz mentálně postižených sportovců (ČSMPS)
- Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS)
- Český svaz vnitřně postižených sportovců (ČSVPS)
- Český svaz zrakově postižených sportovců (ČSZPS)

Unie prostřednictvím svých svazů podporuje i takzvané neparalympijské sporty, jakož i další sportovní a tělesné aktivity zdravotně postižených sportovců (UNIE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2010, on-line).

Český svaz vnitřně postižených sportovců

Český svaz vnitřně postižených sportovců (ČSVPS) vznikl v roce 1991, a je specifickým občanským sdružením samostatných sportovních oddílů, klubů a tělovýchovných jednot, případně dalších organizací (dále jen oddílů), které zajišťuje tělovýchovnou, sportovní a turistickou činnost sociální skupiny vnitřně postižených sportovců. Členská základna ČSVPS v průběhu let postupně rostla. Stav registrovaných členů dosáhl ke konci roku 2007 počtu 1568, kteří jsou organizováni v devíti aktivních jednotách, sportovních klubech a oddílech. Autonomie jednotlivých oddílů je respektována, proto jsou jejich sportovní aktivity různé – odvíjejí se od složení členské základny, aktivu funkcionářů, možností zdravotního zabezpečení a v neposlední řadě také od místního materiálního zabezpečení, proto si musí postižený sportovec vyhledat

klub, který provozuje jeho zájmovou aktivitu (ČESKÝ SVAZ VNITŘNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2008, on-line).

Vzhledem k tomu, že následující kapitoly věnuji především zrakově postiženým sportovcům, rozsah práce mi neumožňuje zacházet do detailního výčtu sportů v jednotlivých klubech, proto budu uvádět u každého svazu pouze výčet klubů a oddílů působících v Praze a souhrnný seznam sportovních disciplín provozovaný těmito kluby. ČSVPS sdružuje sportovce s vnitřním postižením, zejména:

- srdečně cévním onemocněním
- hypertenzí
- tromboembolickým onemocněním
- po mozkových příhodách
- s diabetes mellitus
- hypercholesterolemií
- hypertriglyceridemií
- s dialýzou
- po transplantaci vnitřních orgánů
- s plicním onemocněním (astmatici)

(ČESKÝ SVAZ VNITŘNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2008, on-line)

Předmětem mé bakalářské práce je sportovní vyžití osob s postižením na území hl. m. Prahy. Proto jsem zjišťovala, které sportovní kluby zde jsou a které sportovní disciplíny provozují. Následně uvádím výčet těch nejvýznamnějších.

Kluby:

SK Prosek Praha

SK Meteor Praha

SK Da T Nemocnice Na Homolce

Provozované aktivity:

zdravotní tělovýchova, pravidelné skupinové rehabilitační cvičení, pravidelné skupinové rehabilitační plavání, pravidelné skupinové míčové hry, pravidelná skupinová turistika (pěší, cykloturistika), rekondiční pobyty se zdravotním programem, sportovní soutěže (volejbal, basketbal, kuželky, tenis, plavání do úrovně MČR),

zdravotní osvěta pro členy i širokou veřejnost, využívání psychorehabilitace v komunitě a dalších prostředků, programů a metod sociální rehabilitace (ČESKÝ SVAZ VNITŘNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2008, on-line).

Český svaz mentálně postižených sportovců

Český svaz mentálně postižených sportovců (ČSMPS) je občanským sdružením samostatných sportovních oddílů, odborů, klubů a tělovýchovných jednot, případně dalších organizací a jednotlivců (dále jen oddílů), které zajišťuje tělovýchovnou, sportovní a turistickou činnost sociální skupiny mentálně postižených sportovců. Členy svazu jsou především mentálně postižení sportovci, jejich doprovodné osoby - bez rozdílu věku. Za mentálně postižené sportovce jsou pokládány osoby, které na základě pedagogicko-psychologického vyšetření, prokazujícího snížení rozumových schopností, jsou vzdělávány a vychovávány v zařízeních pro mentálně postižené – ZŠ praktické, ZŠ speciální, na ZŠ se speciálním vzdělávacím programem, praktické škole, odborném učilišti, ústavu sociální péče pro mentálně postižené či v jiném zařízení podobného typu (ČESKÝ SVAZ MENTÁLNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2008, on-line) .

Kluby:

SK Impuls Chabařovická

SK Impuls Josefská

SK Impuls Mochovská

SK Impuls Práčská

SK Impuls Učňovská

SK Impuls Ružínovská

SK Impuls Uhříněves

SK Impuls Vinohradská

SK Impuls Čimice

USK

VOK

Impuls Vyšehrad

Provozované sporty:

atletika, cyklistika, florbal, kopaná, košíková, lyžování, plavání, přespolní běh, stolní tenis, tenis, turistika

(ČESKÝ SVAZ MENTÁLNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2008, on-line)

Česká federace Spastic Handicap

Česká federace Spastic Handicap (ČFSH) vznikla v roce 1992. ČFSH je členem mezinárodní organizace CP-ISRA (Mezinárodní asociace pro sport a rekreaci osob s dětskou mozkovou obrnou), jako jediný zástupce pro Českou republiku. Tato mezinárodní organizace je jedním ze zakládajících členů IPC (Mezinárodní paralympijský výbor). Federace je členem Českého paralympijského výboru, který zastupuje Českou republiku v IPC. Dále je sdružena do Unie zdravotně postižených ČR a jejím prostřednictvím v komoře svazů ČSTV. Ve sdružených tělovýchovných jednotách a klubech provozuje sportovní aktivity zaměřené převážně na osoby s dětskou mozkovou obrnou (DMO), s vrozenými vadami a s poškozením centrální nervové soustavy. Vzhledem k tomu, že se jedná většinou o postižení vrozené, velká část činnosti je zaměřena na mládež (ČESKÁ FEDERACE SPASTIC HANDICAP, 2007, on-line).

Kluby:

SC Jedličkova ústavu Praha

TJ Spastic Sport Praha

Provozované sporty:

atletika, boccia, curling, cyklistika, lukostřelba, stolní tenis, plavání, vodní turistika, běžecké lyžování, střelba ze vzduchové pušky, šachy, závěsný kuželník, florbal, fotbal, horolezectví, lyže, monoski, sportovky

(ČESKÁ FEDERACE SPASTIC HANDICAP, 2007, on-line).

Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců

Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců (ČATHS) je dobrovolným občanským sdružením provozující tělesnou výchovu a sport tělesně handicapovaných občanů (mentálně, sluchově, spasticky, tělesně, vnitřně a zrakově postižených sportovců). ČATHS vytváří podmínky od sportu rekreačního, přes výkonnostní až po

vrcholový. Členy asociace jsou sportovní oddíly, tělovýchovné jednoty a sportovní kluby (ČESKÁ ASOCIACE TĚLESNĚ HANDICAPOVANÝCH SPORTOVců, 2006, on-line).

Kluby:

1. Český Sport Handicap Club

Slovan Svoboda Praha

SK Handicapovaných cyklistů Praha

Provozované sporty:

atletika, curling, cyklistika, handbike, triatlon, sjezdové lyžování, běžecké lyžování, lukostřelba, šerm, vzpírání, hokej stojících, jachting, jezdeckví, plavání, tenis, golf, sledge hokej, stolní tenis, střelba

(ČESKÁ ASOCIACE TĚLESNĚ HANDICAPOVANÝCH SPORTOVců, 2006, on-line).

Český svaz zrakově postižených

Český svaz zrakově postižených sportovců (ČSZPS) je zájmové sdružení tělovýchovných jednot, sportovních klubů a oddílů ve kterých provozují sport zrakově postižení lidé a to na všech úrovních, tedy od rekreační až po vrcholovou. ČSZPS je zaregistrovaný v Českém svazu tělesné výchovy (ČSTV), je řádným členem Unie zdravotně postižených sportovců (UZPS), je členem Českého paralympijského výboru (ČPV), je členem světových sportovních federací International Blind Sports Association (IBSA) a členem International Paralympic Committee (IPC).

(ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Kluby:

TJ Zora Praha

SK Stella Praha při SŠ Aloyse Klara

SK Handicapovaných cyklistů Praha

SK Tyflosport Praha

SK Slavia Praha OZP

Pražské centrum zrakově postižených plavců

Provozované sporty:

kuželky, goalball, showdown, zvuková střelba, pěší a vodácká turistika, atletika, šachy, vodní sporty, běžecké lyžování, sjezdové lyžování, plavání, cyklistika, bowling, rafting, potápění

(ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Český svaz neslyšících sportovců

Český svaz neslyšících sportovců (ČSNS) je dobrovolným sportovním svazem otevřeným pro všechny organizace a jednotlivce. ČSNS řeší otázky a činí rozhodnutí v oblasti vrcholového, výkonnostního, masového a rekreačního sportu pro neslyšící a sluchově postižené, všech věkových kategorií. ČSNS je občanským sdružením založeným v roce 1990. Posláním ČSNS je pečovat o komplexní rozvoj sportu neslyšících v ČR a vytvářet pro něj na všech stupních všestranné podmínky, prostřednictvím činnosti v klubech vést členy a zejména mládež ke zdravému způsobu života a aktivnímu využívání volného času. Spolupracuje s dalšími sportovními svazy, sportovními organizacemi, institucemi a organizacemi neslyšících a sluchově postižených. Svaz je členem Mezinárodního sportovního výboru neslyšících (CISS) a Evropské organizace neslyšících sportovců.

(ČESKÝ SVAZ NESLYŠÍCÍCH SPOROVCů, 2002, on-line).

Kluby:

I.PSKN Praha

SK Olympia Praha

Provozované sporty:

alpské lyžování, atletika, badminton, beachvolejbal, bowling, cyklistika, futsal, joker, kopaná, kuželky, lední hokej, orientační běh, plavání, stolní tenis, tenis, šachy, šipky, tenis, volejbal

(ČESKÝ SVAZ NESLYŠÍCÍCH SPOROVCů, 2002, on-line).

2.5 Sportovní klasifikace

2.5.1 Definice a cíl klasifikace

Přestože byl sport zdravotně postižených původně zamýšlen především jako rehabilitační či léčebný prostředek, brzy se posunul od čistě rehabilitačního pojetí k rekreaci a soutěžení, až do vrcholové úrovně. Vrcholná sportovní klání zdravotně postižených se od akcí pro „nepostižené“ odlišují především svojí vyšší náročností na organizaci i finance, potřebou asistentů a pomůcek a zejména soutěžením v rámci určité sportovní třídy dané tzv. Klasifikací. Určitá klasifikace se po dlouhá léta využívá také ve sportování „nepostižených“, a to zejména ve sportech, kde je důležitá tělesná hmotnost (např. vzpírání, box, zápas apod.). Dobře známe i rozdělení podle věku a pohlaví. Ve sportu zdravotně postižených je klasifikace dána buď typem a velikostí zdravotního postižení nebo funkčními schopnostmi závodníka. Rozdílem je i to, že ve sportu „nepostižených“ se klasifikace vyskytuje pouze u některých aktivit, kdežto v případě zdravotně postižených se využívá pro většinu sportů. Ve sportu zdravotně postižených může být klasifikace definována jako hodnotící systém, který se používá k rozdělení sportovců do tříd při různých sportovních aktivitách, tak aby jim poskytl srovnatelný výchozí bod pro trénink a soutěže, a tím zajistil „fair play“. Cílem klasifikace je minimalizovat vliv zdravotního postižení na výsledek sportovní soutěže. Při ideální klasifikaci je úspěch závislý pouze na talentu, taktice, tréninku a dovednostech sportovce, nikoli na stupni či typu postižení, který by mohl závodníka znevýhodňovat. Klasifikace je vlastně posouzením stavu pro adekvátní zařazení. Umožňuje soutěžit i lidem s nejtěžším postižením, kteří by bez klasifikace neměli šanci. Přestože se klasifikace týká zejména vrcholového sportu, je možné jí využít na všech úrovních sportovní činnosti, resp. všude tam, kde chceme zajistit pokud možno co nejrovnější podmínky (DAŘOVÁ A KOL., 2008).

Jednotlivé mezinárodní organizace handicapovaných sportovců jmenují klasifikátory, jejichž úkolem je rozdělovat sportovce do jednotlivých kategorií. Klasifikátor je většinou osoba se zdravotnickým vzděláním. Lékaři, fyzioterapeuti, ergoterapeuti a ostatní odborníci z oboru kineziologie a zdravotního postižení se nazývají zdravotničtí klasifikátoři. Techničtí klasifikátoři jsou osoby se sportovním

vzděláním, jako trenéři, sportovní vědci a učitelé tělesné výchovy. Klasifikátor zařadí sportovce do skupiny a provede zápis do registračního průkazu závodníka. Sportovně technická komise nebo samotný sportovec může požádat o přehodnocení svého zařazení (LACINA A KOL., 2004).

2.5.2 Způsobilost sportovce

U všech typů postižení a také všech typů sportů jsou stanovena kritéria, která ozřejmují nejmenší možný stupeň postižení nebo nedostatek schopností, na základě kterých se sportovec může závodů zúčastnit. Tato kritéria stanovují příslušné mezinárodní svazy. Obecně platí, že sportovec musí mít diagnostikovanou poruchu tělesných, sensorických nebo intelektových funkcí (přímo způsobenou nemocí, traumatem či jinými zdravotními potížemi), která způsobuje permanentní, objektivně měřitelné postižení, což má prokazatelný vliv na jeho sportovní výkon. Poměrně citlivou otázkou však je, co lze počítat za minimální postižení. Jelikož v každém sportu mohou být tato vstupní kritéria jiná, může se stát, že pro jeden sport je závodník způsobilý a pro jiný není. Také záleží na tom, zda je vůbec míra handicapu či funkčních schopností hodnotitelná, tj. klasifikovatelná. Z tohoto důvodu nejsou oprávněni soutěžit například sportovci s chronickými bolestmi či chronickým únavovým syndromem. Zejména kvůli obtížné hodnotitelnosti a tedy průkaznosti postižení je v současné době pozastaveno soutěžení mentálně postižených pod hlavičkou IPC. Rovněž sportovci s handicapem, který sice je permanentní, ale se symptomy, které se mohou rapidně měnit, nejsou oprávněni soutěžit (DAŘOVÁ A KOL., 2008).

2.5.3 Klasifikační systém zrakově postižených sportovců

Startovat ve sportovních soutěžích mohou zrakově postižení sportovci, kteří jsou podle pravidel IBSA rozděleni do tří skupin B1, B2, B3. V České republice jsou sdruženi do Českého svazu zrakově postižených sportovců. Při klasifikaci jsou určující míra ztráty světlocitu, zrakové ostrosti a omezení zorného pole. Klasifikaci provádí certifikovaný lékař – oftalmolog nebo optometrista. Klasifikace se vždy provádí na lepším oku a s co nejlepší korekcí (tj. s brýlemi či kontaktními čočkami). Ačkoliv se

zdá, že se mohou vytvořit stejné podmínky pro všechny sportovce rozdělením použitím zasleповacích brýlí, tak situace je daleko složitější. Otázkou je, zda by neměla být zohledněna také doba vzniku postižení, která zde hraje poměrně velkou úlohu z hlediska motorického učení, pohybových stereotypů apod. Další obtíže mohou vznikat při rozdělování do kategorií, kdy je slabozrakost na hranici skupin a jeho zařazení záleží na rozhodnutí lékaře (DAŘOVÁ A KOL., 2008). Tuto skutečnost, která se v praxi vyskytuje poměrně často, jsem zjistila při rozhovorech se závodníky na jejich sportovních utkáních, kde jsem byla přítomna.

- B1 – Nevidomý – bez světlocitu obou očí až po světlocit, ale bez schopnosti rozeznat tvar ruky z jakékoli vzdálenosti nebo směru
- B2 – Osoba se zbytky zraku – od schopnosti rozeznat tvar ruky až po zrakovou ostrost 2/60 a/nebo s rozsahem zorného pole menším než 5°
- B3 – Slabozraký – od zrakové ostrosti nad 2/60 až po zrakovou ostrost 6/60 a/nebo s rozsahem zorného pole větším než 5° a menší než 20°
- B4 – Tato kategorie je pouze v ČR. Zahrnuje sportovce, kteří nesplňují kritéria pro zařazení do kategorií B1 – B3, a přitom nemohou vzhledem ke své vadě vlastnit řidičský průkaz. Nemohou se rovněž zúčastňovat oficiálních mezinárodních soutěží zrakově postižených. Jejich zraková ostrost je od 6/60 až do 6/13 (DOSTÁL, VELEBIL, 1997).

2.6 Sporty provozované zrakově postiženými

Paralympijské sporty:

- Atletika
- Cyklistika
- Futsall
- Goalball
- Judo
- Lyžování - alpské
- Lyžování - běžecké
- Plavání

Neparalympijské sporty

- Bowling
- Kuželky
- Lukostřelba
- Showdown
- Silový trojboj
- Šachy
- Turistika
- Zvuková střelba

(LACINA, J. A KOL., 2009)

2.6.1 Paralympijské sporty

Atletika

Atletika je nejen mezi zrakově postiženými jeden z nejrozšířenějších a nejpobulárnějších sportů. Pro zrakově postižené je sportovním odvětvím, s jehož prvky se můžeme setkávat prakticky ve všech oborech jejich zájmových oblastí. Vychází z přirozených pohybových schopností a mimořádně vhodná k nácviku prostorové orientace. Zároveň se při atletických disciplínách zvyšuje síla, rychlost, kondice, což má pozitivní účinky nejen na fyzické zdraví, ale i na psychický stav jedince. Atletické disciplíny jsou samozřejmou součástí všech typů školních osnov tělesné výchovy. Je jednou z forem integrace zrakově postižených do společenského, sociálního a kulturního života naší společnosti. Rovněž splňuje podmínky rehabilitační péče o zdravotně postižené a hraje důležitou roli v psycho-sociální oblasti a jako taková je zdánlivě nenáročná (DOSTÁL, VELEBIL, 1997).

V atletice se soutěží podle pravidel IAAF a IBSA. Právo startovat mají všichni atleti, kteří jsou podle klasifikace IBSA zařazeni do kategorií B1, B2 a B3. Atleti kategorie B1 jsou povinni nosit při všech technických disciplínách a při bězích od 1500 m neprůhledné zaslepené brýle nebo jejich vhodnou náhradu. K navádění mohou používat zvukové signály ovšem mají zakázanou vizuální úpravu stávajících zařízení (např. dráhy). Při disciplínách, kdy se používá zvukového navádění (skok do dálky, trojskok, skok vysoký) je nutné požádat diváky o naprostý klid. Aby byl zajištěn klid u disciplín, které vyžadují použití zvukového navádění, neměly by tyto disciplíny

probíhat souběžně s běžeckými disciplínami. Atleti skupiny B2 mohou využívat jakékoliv zvukové signály, tak i vizuální úpravy (např. barva, křída, kužely, vlaječky apod.). Atleti skupiny B3 se řídí pravidly IAAF.

Běhá se na vzdálenosti od 60 m po maratón. Nevidomý běhá s trasérem, který mu pomáhá při orientaci zvukovými signály, slovním doprovodem nebo krátkou smyčkou, která spojuje jejich ruce. Slabozrací při běhu na dráze běhají v menším počtu podél zřetelně vyznačených čar.

Při skocích do dálky a do výšky je nutno využít asistence naváděče. Při vrhačských disciplínách je třeba nevidomého přivést do vrhačského sektoru a ukázat směr odhodu (ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Uznané disciplíny na závodech IBSA jsou následující:

Běžecké disciplíny

- 100m (muži, ženy)
- 200m (muži, ženy)
- 400m (muži, ženy)
- 800m (muži, ženy)
- 1500m (muži, ženy)
- 3000m (ženy)
- 5000m (muži)
- 10 000m (muži)
- maratón (muži)
- štafeta 4 x 100m (muži, ženy)

Technické disciplíny

- skok daleký (muži, ženy)
- trojskok (muži)
- skok vysoký (muži, ženy)
- hod diskem (muži, ženy)
- hod oštěpem (muži, ženy)
- vrh koulí (muži, ženy)

Víceboje

- pětiboj (muži, ženy)

Disciplíny pro pětiboj:

- Muži - 100m, 1500m, skok daleký, hod diskem, hod oštěpem
- Ženy - 100m, 800m, skok daleký, hod diskem, vrh koulí

(ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Cyklistika (Tandemová cyklistika)

Mezi zdravou populací je cyklistika velmi oblíbeným a rozšířeným sportem. Ani zrakově postižení nejsou o tento krásný sport ochuzeni. Jezdit na něm mohou sportovci jak rekreačně, tak závodně. Dráhové i silniční soutěže se řídí podle pravidel UCI a IBSA. Největším rozdílem mezi cyklistikou zrakově postižených je využití tandemu – dvojkola. Zrakově postižený sedí za vidomým pilotem. Soutěžící jsou rozděleni ve třech kategoriích B1, B2 a B3, přičemž všechny tyto kategorie mohou závodit společně. Délka tratě je závislá na věkových skupinách a na rozdělení pro muže a ženy.

Nespornou výhodou tandemové cyklistiky je že se dá provozovat prakticky kdekoli a kdykoli. Je to outdoorová aerobní aktivita, která je vhodná pro všechny bez rozdílu věku, kteří si chtějí zlepšit svou fyzickou kondici, snížit váhu nebo může dobře doplnit rehabilitaci. Tandemová cyklistika zvyšuje fyzickou kondici, nezatěžuje nosné klouby. Cyklistika přináší pozitivní účinky i na psychický stav v podobě seberealizace, zvýšení sebevědomí, odbourání stresu a napětí a zároveň získání dobré nálady (ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Futsal

Futsal pro nevidomé, který začal být organizovaně provozován přibližně v první polovině 20. století má své průkopníky v Brazílii a Španělsku. První turnaj futsalu pro nevidomé se však uskutečnil až o 50 let později v r. 1974 v Brazílii a zúčastnily se jej týmy ze tří jihoamerických států (FUTSAL PRO NEVIDOMÉ, 2008, on-line).

Fotbal je nejpopulárnějším sportem na světě. Není proto divu, že se mu věnují i zrakově postižení lidé. Futsal pro nevidomé se řídí pravidly IBSA. Hraje se na obdélníkovém hřišti, jehož rozměry mohou být variabilní. Šířka hřiště je v rozmezí 18 - 22 metrů a délka 38 - 42 metrů. Na koncích hřiště jsou umístěny branky 5 x 2 m. Podél

postranních čar jsou umístěny mantinely, které jsou užitečným usnadněním v orientaci nevidomých hráčů. Výhodou je i zajištění větší plynulosti hry, jelikož odraz míče od mantinelu není klasifikován jako aut (FUTSAL PRO NEVIDOMÉ, 2008, on-line).

Futsal se hraje na dva poločasy v délce 25 minut. Mezi nimi je 7 minutová přestávka. Hrají proti sobě dvě družstva o čtyřech hráčích a brankářem. Cílem je umístit více branek než soupeř. Míč obsahuje na rozdíl od běžného vnitřní zvukový systém, díky němuž je při pohybu slyšet. Ve futsalu se nerozlišují kategorie B1 - B3. Pro zajištění rovných podmínek jsou hráči v poli povinni nosit neprůhledné klapky. Naproti tomu brankář může být vidící osoba. Role brankáře je trochu jiná i v jeho působnosti, neboť je ve hře zcela omezen v pohybu mimo území brankoviště (2 krát 5 metrů v okolí své branky). Jeho úkolem je nejen zamezit, aby soupeř vstřelil gól, ale též verbálně navigovat spoluhráče, oznamovat jim stručně, rychle a přesně informace důležité pro jejich celkovou orientaci v dění hry (INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION, 2009, on-line).

Nejdůležitějším pravidlem v komunikaci je povinnost hráče vyslovit zřetelně a včas slovo „Voy“, kdykoliv se pohybuje směrem k míči. Voy je ve světě futsalu pro nevidomé všeobecně známé slovo převzaté ze španělského jazyka a znamená „Já jdu“ (FUTSAL PRO NEVIDOMÉ, 2008, on-line).

Judo

Judo bylo nejprve používáno osobami se zrakovým postižením k rozvoji prostorové orientace, sebevědomí, sebedůvěry a nezávislosti, ale postupem času se rozvinulo na soutěžní úroveň. Judo je řízeno pravidly IBSA. Soutěžící jsou rozděleni podle kategorií B1, B2 a B3. Cílem v judu je překonat a imobilizovat protivníka. Sportovci se zrakovým postižením soutěží v několika váhových kategoriích. Zápas trvá pět minut a vítězem je ten, kdo získal ippon nebo vyšší počet bodů (INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION, 2009, on-line).

Sjezdové lyžování

Sjezdové lyžování osob se zrakovým postižením má v České republice tři úrovně. Úroveň rekreační, závodní a školní lyžařské výcvikové kurzy. Rekreační úroveň je provozována ve formě jednodenních, víkendových i vícedenních akcí a to jak

organizovaně tak i neorganizovaně (ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Zrakově postižení závodí v kategoriích B1, B2, B3. Každý závodník má svého traséra, který jede před ním a navádí ho v trati. Trasér má na sobě přípevněno signalizační zařízení pro navádění jezdce. Kategorie B1 má brýle začerněny tak, aby nemohl využít světlocit, a používá co nejhlasitější zařízení. Závodníci B1 jedou pouze po zvuku, kategorie B2 a B3 používají také zvukovou komunikaci nebo mohou mít i zabudované vysílačky v helmách. Závodníci B2, B3 se na trati řídí navíc zbytky zraku a pokyny traséra. Trasér je osoba, na kterou se závodník 100% spoléhá a které důvěřuje. Při jízdě ve vyšších rychlostech je nutná naprostá souhra, důvěra a spolehlivost. Tento vztah se buduje dlouho. Pro závodníka je změna traséra vždy velmi těžká, mnohdy s následkem poklesu výkonnosti.

Oficiálně se závodí podle pravidel FIS, která jsou upravena z důvodů postižení. Zrakově postižení závodí společně s tělesně postiženými lyžaři. Jezdí ve stejné trati, ale jako první ve startovní listině, aby trať byla co nejméně porušena. Závodí se v disciplínách slalom, obří slalom, Super-G a sjezd. Požadavky na materiál podléhají pravidlům FIS a vztahují se i na traséra.

(INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION, 2005, on-line, ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

V České republice ČSZPS uznává ve svých soutěžích, kromě mezinárodně platných kategorií, ještě kategorii B4 (open), která je určena pro osoby se zrakovým postižením, u kterých na straně jedné omezený vizus neumožňuje plného sportovního vyžití mezi intaktní populací a na straně druhé zbývající vizus zase nedovoluje začlenění těchto sportovců do oficiálních soutěží zrakově postižených, organizovaných IBSA a IPC (ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Běžecské lyžování

Pro mnoho lidí je běžecské lyžování velmi oblíbeným druhem sportu a tak není divu, že je populární i mezi zrakově postiženými. Pravidla jsou upraveny IBSA, která je převzala s některými změnami od Mezinárodní federace lyžování. Sportovci jsou rozděleni do kategorií B1 – B3, dále jsou rozděleni na muže a ženy.

Soutěžní disciplíny:

muži - 10 km volnou technikou a 30 km klasickou technikou

ženy - 5 km volnou technikou a 15 km klasickou technikou

štafety – 3 x 5 km, v každé štafetě musí být alespoň jeden závodník skupiny B1 a nesmí soutěžit smíšené štafety

Běžecké lyžování zrakově postižených je povětšinou lyžování ve dvojici lyžař + trasér. Trasér jede většinou vpředu a hlásí, jak vypadá trať. Pozice traséra může být i vedle běžce, přičemž kontroluje jeho styl jízdy nebo může jet za běžcem, což má nevýhodu v dorozumívání a proto se tato pozice využívá výjimečně při sjezdech. K dobrým výsledkům v závodech je důležitá dobrá spolupráce a důvěra mezi trasérem a běžcem.

Běžecké lyžování je nejen velmi krásný druh sportovní aktivity, ale patří i k zdravotně nejprospěšnějším. Běh na lyžích lze přirovnat ke klasickému běhu, ale s tím rozdílem, že se nezatěžují klouby. Navíc se zlepšuje kardiovaskulární systém, fyzická kondice celého těla a dochází k rozvoji motorických dovedností. Nespornou výhodou pro zrakově postižené je, že tráví mnoho času v přírodě v přátelské atmosféře s trasérem (INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION, 2005, on-line).

Plavání

Plavání po staletí patří mezi přirozené činnosti lidí a je nedílnou součástí moderního člověka. Pravidelný trénink přispívá k udržení dobrého zdravotního stavu. Plavat totiž může úplně každý, i lidé, kteří se nemohou pohybovat díky svému zdravotnímu stavu nebo poškození pohybového aparátu. Plavání slouží k rozvoji tvorby svalstva, k rekreaci nebo k samotné rehabilitaci. Zlepšuje též krevní oběh a dýchání, zvyšuje kloubní pohyblivost, otužuje tělo a odstraňuje rychlou únavu. Je při něm důležité, aby z pobytu v bazénu i z vlastní činnosti ve vodě vznikaly pozitivní prožitky. Jen tak přijde zrakově postižený plavec opět se snahou se dále zdokonalovat a postupně pak může přejít až k sportovnímu plavání zrakově postižených.

Plavání je pro zrakově postižené výjimečnou pohybovou aktivitou především pro možnost samostatného a relativně bezpečného pohybu. Plavci nevidomí, případně se zbytky zraku plavou v bazénu obvykle v prostoru ohraničeném 2 drahami. Těm

začínajícím je oznamován konec bazénu poklepem na hlavu či rameno. Zkušenější plavci si sami počítají záběry či pohybové cykly na délku bazénu.

Závodní plavání se řídí pravidly a soutěžním řádem ČSZPS, IBSA. Startuje se v několika disciplínách, přičemž všechny disciplíny jsou určeny pro B1, B2 a B3.

Disciplíny:

Muži:

- volný styl – 50m, 100m, 200m, 400m, 1500m
- znak – 50, 100, 200m
- prsa – 50, 100, 200m
- motýlek – 50, 100, 200m
- polohový závod – 200, 400m

Ženy:

- volný styl – 50, 100, 200, 400, 800m
- znak – 50, 100, 200m
- prsa – 50, 100, 200m
- motýlek – 50, 100, 200m
- polohový závod – 200, 400m

Štafety:

- volný styl – 4x50m, 4x100m
- polohová štafeta – 4x50m, 4x100m

(INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION, 2005, on-line).

Goalball

Goalball se hraje podle pravidel IBSA a patří k velmi oblíbeným kolektivním hrám zrakově postižených. Goalball založil v roce 1964 Rakušan Hans Lorenzen a Němec Sett Reindle. Původní účel bylo zlepšení rehabilitace zrakově postižených vojáků z 2. světové války. Tento sport byl představen na Paralympijských hrách v kanadském Torontu. Od té doby vzrůstala obliba goalballu, až se rozšířila do všech zemí začleněných v IBSA.

Pravidla goalballu jsou velmi jednoduchá. Hrají proti sobě dvě tříčlenná družstva. Aby se zamezilo jakémukoliv zvýhodnění, nerozlišují se kategorie B1-B3. Všichni hráči mají nasazeny neprůhledné klapky, které si v průběhu hry nesmí sundat. Goalball se hraje na hřišti, které má rozměr 9x18 metrů a uprostřed je rozděleno čarou. Po obvodu hřiště je hmatová páska. Na koncích hřiště jsou umístěny branky o rozměrech 9x1,3 m. Cílem hry je dostat speciální ozvučený míč do soupeřovy branky, přičemž míč se smí pouze metat po zemi nikoliv házet vzduchem. Goalball se hraje na dva poločasy, které trvají 7 minut. Goalball je nejen velmi atraktivní kolektivní sport, ale zároveň je i velmi dobrý na rozvoj pohybových schopností. Hráči procvičují svoji obratnost, rychlost, reakce a rychlou orientaci. Snad jedinou malou nevýhodou může být vyšší riziko zranění při hře. Z tohoto důvodu nosí hráči na sobě chrániče kolen a loktů (INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION, 2010, on-line).

2.6.2 Neparalympijské sporty

Kuželky

Jedním z nejpobulárnějších sportů provozovaných zrakově postiženými jsou kuželky. Kuželkářskému sportu se mohou věnovat lidé i ve vyšším věku než je pro ostatní sporty obvyklé. Kuželky se hrají na běžných kuželnách, bez jakýchkoliv technických úprav. Zrakově postižení kuželkáři mají povoleného asistenta. Hráči kategorie B1 a B2 dokonce povinně, aby nedocházelo k zbytečným zraněním. Asistent během hry zastává mnoho úkolů. Přivede a nasměruje hráče do hracího prostoru, podává mu hrací koule ze zásobníku, informuje ho o směru a kvalitě jednotlivých hodů. Hráči kategorie B1 a B2 jsou povinni hrát z místa z pevného postoje a to buď obouruč, nebo jednoruč. Hráči kategorie B3 hrají s rozběhem. Kuželky zrakově postižených se nehrají dorážkou, jak je tomu u zdravých, ale pouze do plných. To znamená, že závodník každý hod hází do všech 9 kuželek. Nevidomý se samostatně orientuje podle náhozové desky, která směřuje přesně na střed čtverce kuželek na konci dráhy.

Kuželkářský sport přispívá k lepší fyzické zdatnosti a zručnosti hráčů. Rovněž napomáhá svalové a pohybové koordinaci a zdokonaluje prostorovou orientaci (ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Showdown

Showdown je aplikovaný stolní tenis pro zrakově postižené a řídí se dle pravidel IBSA. Tuto hru mohou hrát dva nebo čtyři hráči. Vzhledem k tomu, že hráči musí mít nasazeny neprůhledné černé klapky, není nutno rozlišovat kategorie B1-B3. Showdown se hraje na speciálním stole, kde na každém konci je branková jamka. Hrací deska je ohraničena 14 cm vysokým mantinelem a uprostřed je přepažena středovou deskou. Míč, v kterém chrastí olověné kuličky, se posílá po hrací desce podlouhlou pálkou. Cílem hry je odpálit míček přes stůl pod středovou přepážkou a dostat je do soupeřovy branky. Hráč, který se trefí, získává 2 body. Pokud hráč zasáhne středovou desku, nebo jí míček přeskočí, získává jeden trestný bod. Showdown se hraje na dva vítězné sety, z nichž každý končí dosažením alespoň 11 bodů jedním z hráčů, s rozdílem alespoň 2 bodů. Hráči mají podlouhlé pátky. V míčku, se kterým se hraje, jsou chrastící nerezové kuličky. Showdown je hra velmi vhodná pro zrakově postižené, protože poskytuje dostatek pohybu, pomáhá při rozvoji koordinačních a orientačních schopností a zároveň je velmi bezpečná (ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line).

Silový trojboj – powerlifting

Mezinárodní sportovní federace nevidomých rozlišuje tři disciplíny („lifts“), které je třeba absolvovat ve stejném pořadí na všech soutěžích. Uspořádány jsou dle pravidel IPF a IBSA. V silovém trojboji není nutno rozlišovat kategorie B1 – B3.

Soutěže se účastní soutěžící v kategoriích definovaných dle pohlaví, tělesné hmotnosti a věku. Každý soutěžící má v jednotlivých disciplínách tři pokusy. Nejlepší platný pokus soutěžícího v každé disciplíně, s výjimkou čtvrtých pokusů prováděných s cílem překonat rekord, se započítá do celkového výsledku soutěže závodníka – trojboje. Zvítězí závodník, který dosáhne nejvyššího bodového ohodnocení.

Disciplíny:

- dřep (squat)
- tlak na lavici (Bench Press)

- mrtvý tah (Dead Lift)
- (ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line)

Šachy

Pravidla jsou shodná s pravidly, které vydává Mezinárodní šachová federace FIDE. Spolupráce mezi IBCA a FIDE je příkladná, o čemž svědčí i to, že FIDE ve svých pravidlech věnuje odstavce nevidomým šachistům a uvádí v něm i výjimky pro nevidomé, které jsou závazné pro všechny šachisty. Toto umožňuje ZP šachistům zúčastňovat se všech soutěží pořádaných na celém světě. Šachy jsou jediným sportem mezi sporty, které ZP provozují, jehož pravidla jsou shodná s pravidly pro vidomé a mohou s nimi rovnocenně soutěžit, aniž by se musela nějak upravovat.

Pro hru používají zrakově postižení šachovnice s otvory, do kterých jsou zasouvány figury s kolíky. Černé figury jsou označené, aby nevidomý rozeznal jejich barvu. Při hře se tahy hlásí podle šachové notace. Aby nedocházelo k přeslechnutí, sloupce se hlásí celými jmény: Anna, Bela, Cyril, David, Eva, Felix, Gustav, Hektor. Pravidlo dotknuto-taženo se uplatňuje tak, že když je figura vyndána z otvoru, musí s ní být taženo. Jsou vyráběny také speciální šachové hodiny, na kterých si může ZP šachista hmatem sám zkontrolovat čas. K dispozici jsou i digitální mluvící hodiny.

(ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců, 2007, on-line)

Zvuková střelba

Mezi zrakově postiženými se stále častěji prosazuje simulovaná zvuková střelba, která je zařazena jako zvláštní disciplína střeleckého sportu. Při soutěžích se vychází z pravidel ČSZPS. K simulované střelbě se využívá elektronický trenažér, který se skládá ze speciálně upravené střelné zbraně, terče, mikroprocesoru a počítače s programem pro vyhodnocování střelby. Při střelbě soutěžící drží před sebou speciální pistoli, která vysílá infračervený paprsek a snaží se jím zasáhnout terč. Připojený počítač výškou zvukového signálu navádí střelce na střed terče. Střelec má stisknout spoušť, když je tón nejvyšší. Počítač graficky zaznamenává pohyb pistole a hlasem oznámí výsledný zásah. Střílet se dá až na několik desítek metrů. Vzdálenost terče od stanoviště střelce se simuluje pomocí počítače. Výhodou této disciplíny je, že není potřeba mnoho vidomých asistentů k zajištění bezpečnosti a ostatních činností

spojených s ostrou střelbou. Simulovaná střelba má pozitivní dopad i na držení těla, koordinaci pohybů a prostorovou i sluchovou orientaci. Zároveň má také příznivý vliv na rozvoj morálně volních vlastností a psychiku nevidomých. Pomáhá jim odreagovat se od stresů a problémů, které se neustále objevují v životě zrakově postižených lidí. Zdánlivou nevýhodou simulované střelby jsou velké pořizovací náklady základního vybavení, které je nutné pro provozování tohoto sportu (TJ ZORA PRAHA, 2010, online).

Zrakově postižení se mohou ve svém volném čase věnovat rozsáhlé škále sportovních činností, jak na bázi organizované, tak soukromé. Rozsah práce mi neumožnil se zabývat všemi sportovními aktivitami pro zrakově postižené. Podrobněji jsem se zabývala především těmi druhy sportů, které mají početnější členskou základnu. Neopomněla jsem také přiblížit ty druhy sportů, pod kterými si většina lidí nedokáže představit, jak jsou provozovány.

3 CÍL A ÚKOLY

3.1 Cíl práce

Cílem mé bakalářské práce bylo monitorování možností sportovního vyžití osob se zrakovým postižením v Praze.

Během kompletace uvedené bakalářské práce jsem dospěla k závěru, že základní soubor šetření (všechny typy zdravotního postižení) je příliš rozsáhlý. Z tohoto důvodu jsem metodou náhodného výběru (losováním) ze základního souboru určila pouze jeden typ zdravotního postižení (zrakové).

Dílčí cíle:

Jako dílčí cíl jsem si stanovila vysledování finančního a personálního zajištění výkonnostně prováděných aktivit u tohoto druhu postižení.

3.2 Úkoly práce

Pro teoretickou a praktickou část bakalářské práce jsem si stanovila tyto úkoly:

1. Obsahová analýza odborných publikačních materiálů souvisejících s tématem (monografie, časopisecké a elektronické zdroje).
2. Cílené zaměření na sledování problematiky výkonnostního sportu u osob se zrakovým postižením.
3. Provedené terénní šetření sledované problematiky ve spolupráci s předsedou ČSZPS.
4. Vytvoření základní osnovy řízeného rozhovoru.
5. Aplikace řízeného rozhovoru v praxi.
6. Vyhodnocení zjištěných dat a provedení diskuze.
7. Stanovení závěrů a doporučení do praxe.

3.3 Odborné předpoklady

Odborný předpoklad č. 1:

Domnívám se, že v Praze bude dostatečná nabídka druhů sportovních aktivit na výkonnostní úrovni pro osoby se zrakovým postižením.

Odborný předpoklad č. 2:

Předpokládám, že bude dostatečné finanční zajištění pro provozování zmíněných sportovních aktivit.

Odborný předpoklad č. 3:

Předpokládám, že bude dostatečné personální zabezpečení pro provozování sportovních aktivit.

Odborný předpoklad č. 4:

Předpokládám, že bude dostatečné technické zázemí pro provozování sportovních aktivit.

Odborný předpoklad č. 5:

Předpokládám, že se sportovním aktivitám věnují zrakově postižení všech věkových kategorií.

4 PRAKTICKÁ ČÁST

4.1 Metodika

V teoretické části bakalářské práce jsem se zabývala rozbořením prostudované literatury k zadanému tématu, tedy obsahovou analýzou a kompilací odborných publikačních zdrojů.

Pro realizaci praktického šetření jsem musela získat vhodný vzorek probandů. Základní soubor by správně měl být tvořen všemi osobami s jakýmkoliv typem zdravotního postižení v Praze. Sledovat takto rozsáhlou klientelu by v rámci uvedené práce nebylo uskutečnitelné. Ve výzkumu musí být zaručeno, že při výběru prvků se neuplatní jakýkoli subjektivní zřetel (buť sebelépe míněný), a to ať skrytý či zdánlivě bezvýznamný (CHRÁSKA, 2007). Z tohoto důvodu jsem pro výběr šetřené skupiny využila metodu náhodného výběru (losování). Prakticky se prostý náhodný výběr provádí buď mechanickým losováním (v osudí musí být všechny prvky základního souboru), nebo se používá techniky náhodných čísel. Pro výběr skupiny jsem se rozhodla využít metody náhodných čísel. U této techniky se prvkům základního souboru nejdříve přiřadí pořadová čísla a z nich se potom vybírá pomocí náhodného čísla. Základní soubor tvořily jednotlivé druhy postižení podle sportovních svazů v ČR, které zastřešuje Český paralympijský výbor a označila jsem je čísly takto:

1. tělesně handicapovaní sportovci
2. spastic handicapovaní sportovci
3. mentálně postižení sportovci
4. neslyšící sportovci
5. zrakově postižení sportovci
6. vnitřně postižení sportovci

Do osudí jsem vložila uvedených šest čísel a nezúčastněná osoba jedno z nich vytáhla. Jednalo se o číslo pět, které odpovídá zrakově postiženým sportovcům.

V praktické části jsem ke zjištění dat zvolila metodu řízeného rozhovoru s předsedy klubů se zaměřením na zjištění především kvantitativních, ale i kvalitativních ukazatelů. Jednalo se o polostrukturovaný řízený rozhovor, kdy záměr a cíl rozhovoru je

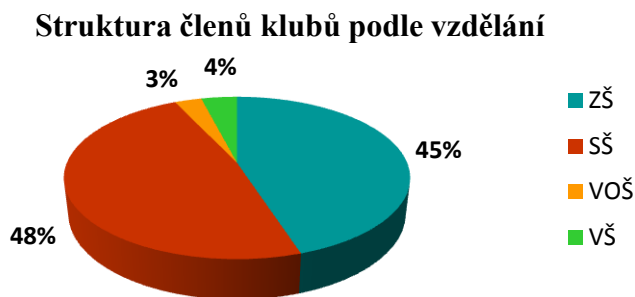
pevně stanoven, a tazatel má předem připravený seznam otázek. K určení a vyhodnocení zjištěných dat jsem využila základní statistické ukazatele (procenta), ze kterých jsem stanovila nejčastěji se vyskytující jev (modus). Pro vizualizaci a větší přehlednost dat jsem využila grafického vyjádření.

4.1.1 Charakteristika souboru

Součástí přípravy mé práce bylo především získání kontaktů a pozdější osobní pohovory s předsedy všech šesti pražských sportovních klubů, ve kterých jsou osoby se zrakovým postižením. Připravila jsem si otázky pro polostrukturovaný řízený rozhovor, který jsem aplikovala na pracovníky sportovních klubů. Zkoumaný soubor tvořili jedinci se zrakovým postižením, kteří jsou členy pražských sportovních klubů. Řízený rozhovor jsem zaměřila nejen na předsedy klubů, ale i na vedoucí pracovníky jednotlivých oddílů, případně další činovníky výborů. Ze získaných informací a podkladů jsem sestavila soubor graficky znázorněných struktur jednotlivých oddílů (viz příloha č. 2), které jsem sumárně vyjádřila.

Charakteristika zrakově postižených sportovců z výsledků dotazníkového šetření:

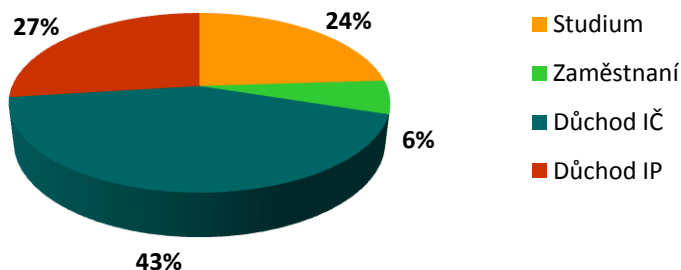
Graf č. 1: Vyhodnocení otázky č. 1. Jaká je struktura členů klubů podle vzdělání?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Graf č. 2: Vyhodnocení otázky č. 2. Jaká je struktura členů klubů podle zaměstnání?

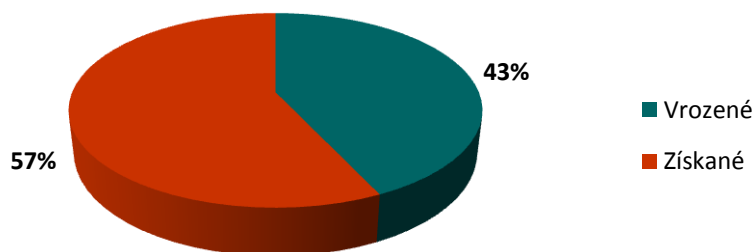
Struktura členů klubu podle zaměstnání

(Zdroj: vlastní tvorba)

Graf č. 3: Vyhodnocení otázky č. 3. Jaká je struktura členů klubů podle vzniku postižení?

Struktura členů klubů podle vzniku postižení

(Zdroj: vlastní tvorba)

4.1.2 Organizace praktického šetření

Nejdříve jsem si problematiku podrobně prostudovala. Následně jsem navštívila Magistrát hl. m. Prahy odbor školství, mládeže a tělovýchovy, abych získala informace o možnostech sportovního vyžití osob s postižením v Praze. Hovořila jsem s vedoucím oddělení sportu a volného času panem Mgr. Martinem Platzem Dipl. ek., který mi sdělil, že specializovaná sportoviště v Praze v podstatě nejsou. Handicapovaní sportovci využívají běžná sportovní zařízení a areály. Zároveň mě odkázal na prezidenta ČSZPS pana Jaroslava Patu, který by mi mohl poskytnout potřebné informace. Začátkem září 2010 jsem jej navštívila a konzultovala jsem s ním uvedenou problematiku. Na základě

tohoto pohovoru jsem získala seznam sportovních klubů, které provozují druhy sportovních aktivit pro zrakově postižené. Pro získání informací o možnostech sportovního využití bylo nutné jednotlivé kluby osobně navštívit. Nejdříve jsem sestavila osnovu polostrukturovaného řízeného rozhovoru pro předsedy a další činovníky sportovních klubů.

Předsedy oddílů jsem navštívila během tří týdnů v říjnu 2010. Otázky řízeného rozhovoru jsem kladla ústně a jejich odpovědi jsem si písemně zaznamenávala. Touto cestou jsem od nich získala celou řadu potřebných podkladů pro následné vyhodnocení. Konkrétní navštívené předsedy sportovních klubů jsem seřadila podle data návštěvy takto:

TJ ZORA Praha, předseda Jaroslav Jelínek, navštíven dne 4. 10. 2010.

SK Stella Praha, předseda Ladislav Lorenc, navštíven dne 13. 10. 2010.

SK Tyflosport, předseda Luboš Klapka, navštíven dne 25. 10. 2010.

SK Handicapovaných cyklistů Praha, předseda Viktor Zapletal, navštíven dne 14. 10. 2010.

SK Slavia Praha OZP, předseda Kateřina Šromová, navštívena dne 22. 10. 2010.

Pražské centrum zrakově postižených sportovců, trenérka Mgr. Zuzana Kvapilová, navštívena dne 8. 10. 2010.

Od předsedů sportovních klubů jsem získala kontakty na další členy výborů a vedoucí sportovních oddílů, případně trenéry, se kterými jsem uskutečnila řízené rozhovory v období od listopadu 2010 do konce ledna 2011.

Všechna získaná a shromážděná data jsem pečlivě vyhodnotila, a pokud to bylo možné, tak je mezi sebou porovnávala, případně graficky znázornila.

5 VÝSLEDKY A DISKUZE

V Praze působí šest sportovních klubů pro zrakově postižené sportovce:

TJ ZORA, Pštrosova 33, Praha 1

Tělovýchovná jednota Zora Praha byla založena na podzim roku 1977. Jejími zakladateli bylo 12 šachistů, kteří chtěli pomocí sportu zviditelnit schopnosti a možnosti zrakově postižených. Postupně se přidávaly další sportovní oddíly. V současné době je počet členů 194 a předsedou klubu je pan Jaroslav Jelínek.

Sportovní aktivity klubu:

- šachy
- kuželky
- goalball
- showdown
- zvuková střelba
- vodní sporty
- turistika
- atletika

SK Tyfloport, Krakovská 22, Praha 1

SK Tyfloport byl založen v Praze roku 1994 na popud České unie nevidomých a slabozrakých a Českého svazu zrakově postižených sportovců. Zakládající schůze se zúčastnilo 12 sportovců. V průběhu roku postupně vznikaly oddíly turistiky, plavání, vodní sporty a oddíl jógy. V roce 1995 měl SK přes 120 členů. V průběhu dalších let se postupně přidaly další oddíly – cykloturistika, potápění, showdown, goalball a v roce 2003 oddíl bowlingu. Předsedou klubu je pan Luboš Krapka, který uvedl, že v současné době je počet registrovaných členů 112.

Sportovní aktivity klubu:

- showdown
- bowling
- turistika

- rafting
- potápění
- plavání
- vodácká turistika
- cyklistika
- goalball

SK STELLA při Střední škole Aloyse Klara, Vídeňská 756/28, Praha 4

Tento sportovní klub byl založen 27. 1. 1997 a začleněn do Českého svazu zrakově postižených sportovců. Zakladatelem byl pan Aloys Klar, který si uvědomil, že je třeba pomáhat lidem se zrakovým handicapem. Díky jeho úsilí se zrodil známý Klárův ústav. Dnešním pokračovatelem ústavu je Střední škola Aloyse Klara pro zrakově postiženou mládež v Praze-Krči. Zde probíhá nejen výuka zrakově handicapovaných středoškoláků, ale zároveň je zde provozován i sportovní klub, jehož předsedou je PaedDr. Ladislav Lorenc. V současné době má 253 registrovaných členů.

Sportovní aktivity klubu:

- sjezdové a běžecké lyžování
- vodácká turistika
- atletika
- showdown
- plavání

SK Slavia Praha, Vladivostocká 1460/10, Praha 10 – Vršovice

Tento sportovní klub vznikl 29. 6. 1988, kdy mezi oddíly pražské Slavie byl oficiálně začleněn i Odbor zrakově postižených. Jednalo se o 60 zrakově postižených členů TJ Slovan Svoboda Praha, první tělovýchovné jednoty invalidních sportovců slučující tělesně a zrakově postižené sportovce. Navázalo se tím na dřívější kontakty těchto sportovců s TJ Slavia Praha, kdy zrakově postižení byli již členové Slavie a věnovali se kuželkám a turistice. Tyto dva oddíly rozšířili ještě plavci, atleti, lyžaři a goalbalisté. Později se přidaly další sporty jako šachy, sjezdové lyžování, tandemová

cyklistika, kondiční gymnastika a showdown. V současné době je předsedou klubu bývalá lyžařka Kateřina Šromová. Počet členů klubu je 164.

Sportovní aktivity klubu:

- atletika
- goalball
- sjezdové a běžecké lyžování
- kuželky
- cyklistika
- plavání

SK Handicapovaných cyklistů Praha, Za Strahovem 1103, Praha 6

Tento sportovní klub vznikl v roce 1996 a jeho náplní je organizace integračního charakteru, závodů pro nejširší sportující veřejnost a výkonnostních závodů pro handicapované sportovce. Další činností klubu je organizace tréninkových campů, tréninková a materiální podpora reprezentantů a dalších aktivních handicapovaných cyklistů sdružených v klubu. V současné době je předsedou klubu Mgr. Viktor Zapletal, který se věnuje sedmi registrovaným handicapovaným sportovcům.

Sportovní aktivity klubu:

- cyklistika

Pražské centrum zrakově postižených plavců, Újezd 40/450, Praha 1

Pražské centrum zrakově postižených plavců začalo fungovat v roce 1999 v Tyršově domě v Praze. Prvním iniciátorem byla Fakulta tělesné výchovy a sportu UK v Praze – Katedra plavání. Postupně se začala rozvíjet spolupráce s ČSZPS a řady zájemců o plavání se podstatně rozšířily. Postupně se centrum začalo věnovat výuce plavání, ale i nadaným plavcům, kteří se připravovali na závodní dráhu. V současné době probíhají tréninky v Tyršově domě, které jsou zaměřeny kromě reprezentačního výběru především na děti speciálních škol. Pražské centrum zrakově postižených plavců navštěvuje 23 dětí a 5 výkonnostních plavců, kterým se věnuje reprezentační trenérka Mgr. Zuzana Kvapilová a trenér PaedDr. Karel Kovařovič.

Sportovní aktivity klubu:

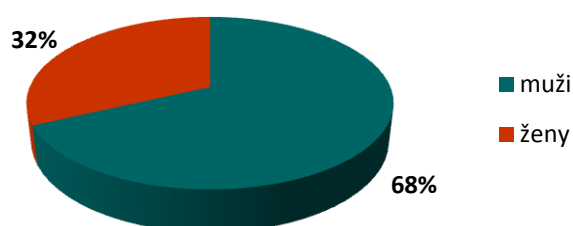
- didaktika plavání
- závodní plavání

Na základě získaných informací a podkladů z jednotlivých oddílů jsem sestavila tabulkový sumář za každý sportovní klub, který jsem graficky znázornila. Vzhledem k tomu, že podklady vytvořily velký objem grafů, shromáždila jsem tyto pro větší přehlednost do přílohy č. 2, kterou příkládám na CD-ROM. Níže uvádím pouze zprůměrované hodnoty ze všech sportovních klubů.

5.1 Výsledky a diskuze k dotazníkovému šetření

Graf č. 4: Vyhodnocení otázky č. 4. Jaký je počet mužů a žen ve vašem klubu?

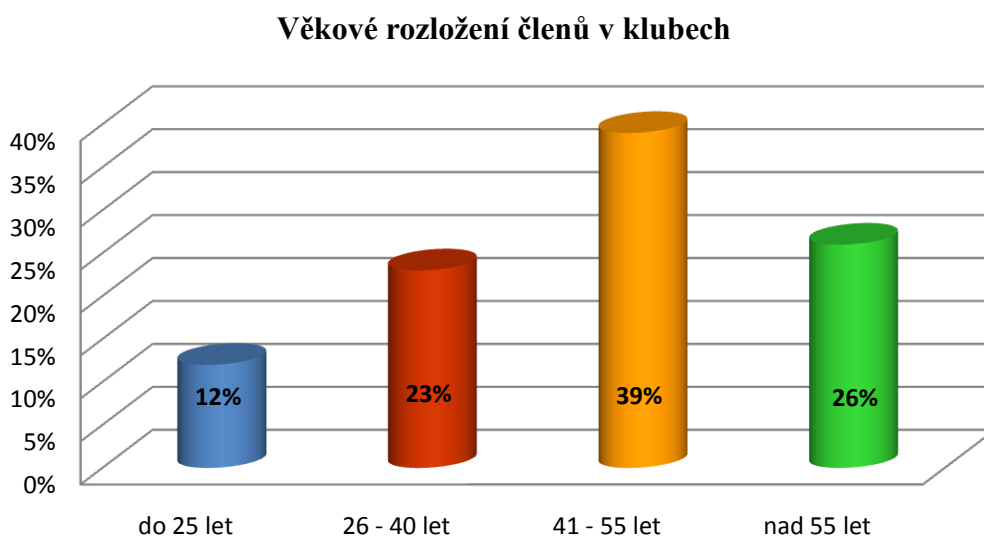
Struktura členů klubů podle pohlaví

(Zdroj: vlastní tvorba)

Při rozhovorech s předsedy klubů jsem zjistila, že vyšší zastoupení registrovaných mužů má hlavní příčinu ve struktuře sportovních disciplín. O celou řadu sportů není mezi ženami příliš velký zájem. Další příčinou je to, že ženy se zrakovým postižením mají odlišné sféry zájmů, které mohou často vykonávat doma. Je to dáno možná i tím, že ženy věnují více času péči o domácnost a rodinu a na sportovní aktivity jim nezbyvá již tolik času. Navíc některé sportovní disciplíny jsou téměř výhradně mužskou záležitostí (např. futsall, goalball apod.). Pokud se těchto sportů účastní ženy, jsou to hlavně ženy mladší, naproti tomu muži je provozují i v pokročilejším věku. Mírně vyšší zastoupení žen je např. v turistice, ale celkově je procento sportujících mužů vyšší.

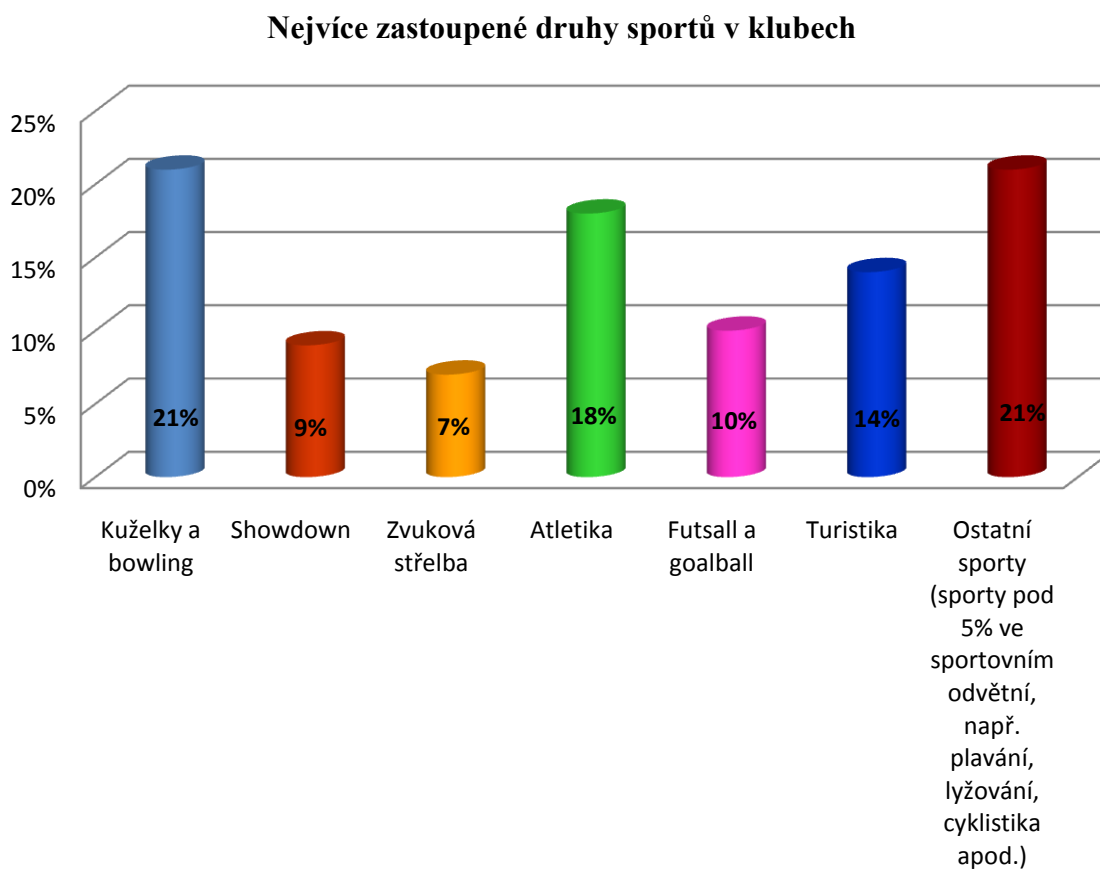
Graf č. 5: Vyhodnocení otázky č. 5. Jaké je věkové rozložení členů ve vašem klubu?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Na základě rozhovorů s předsedy, vedoucími oddílů a dalšími činovníky jsem se setkala s celou řadou názorů, které se shodují v několika základních bodech. Je patrné, že zájem mladší generace o sport má klesající tendenci, což je dáno především velkým rozvojem výpočetní techniky a větší nabídkou pasivního využití volného času (nechat se bavit, ale sám do toho aktivně nevstupovat). V pozdějším věku, kdy už nepřipadá v úvahu sport na vrcholové úrovni, se celá řada zrakově postižených přece jenom k pohybovým aktivitám přiklání, ale pouze k těm, které jsou fyzicky méně náročné a také k těm, které umožňují společenské vyžití. V minulosti lidé také upřednostňovali společenskou zábavu před individuální, což u starších občanů platí dodnes. Proto se mezi nejoblíbenější sporty řadí bowling a kuželky, kde je ideálně spojena pohybová aktivita se společenskými prvky.

Graf č. 6: Vyhodnocení otázky č. 6. Které druhy sportů nabízí zrakově postiženým váš klub?

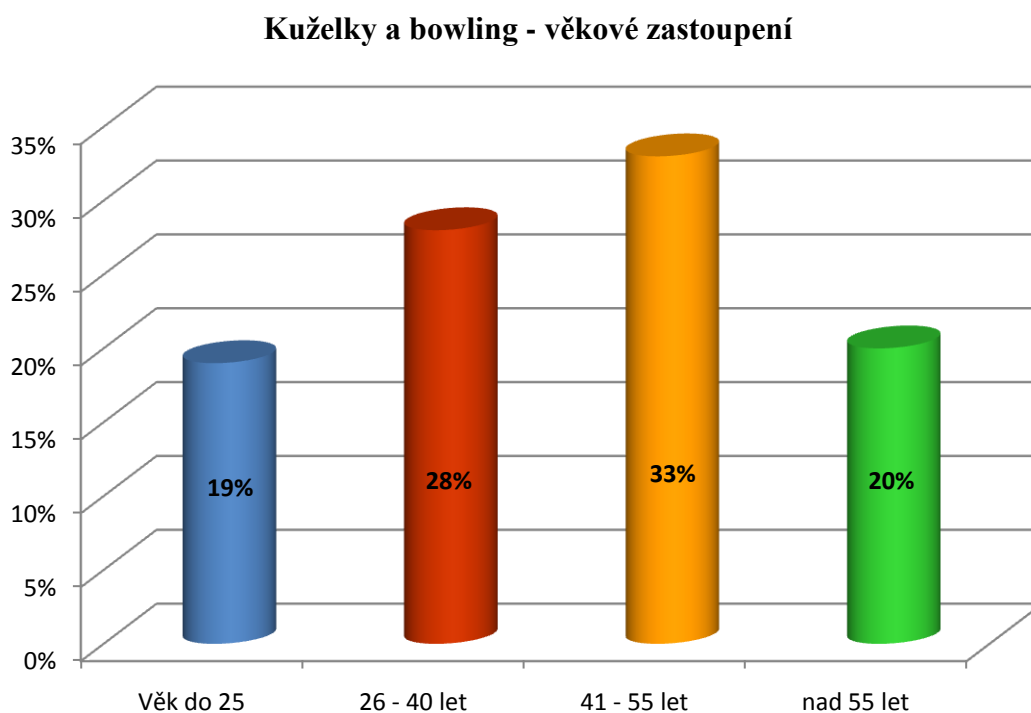

(Zdroj: vlastní tvorba)

Otázku provozovaných sportovních disciplín v jednotlivých klubech jsem konzultovala s předsedy, kteří měli v tomto směru největší přehled. Některé kluby se určitými sportovními disciplínami vůbec nezabývají, protože k nim nemají vhodné podmínky a naopak se zabývají někdy jako jediní takovým druhem sportu, na který se dlouhodobě zaměřují. Ostatní druhy sportu u nich jsou pouze doplňkové a v pozadí. Jako nejvšestrannější sportovní klub se jeví TJ Zora Praha a SK Slavia Praha. Ostatní kluby jsou zacílené na jednu až dvě hlavní disciplíny a další druhy sportu jsou u nich na úrovni doplňkového, případně rekreačního a regeneračního programu. Menší kluby, které se zaměřují na jednu disciplínu, dosahují díky své specializaci zpravidla dobrých výsledků a úspěchů i na mezinárodních soutěžích. Nemívají většinou příliš velké finanční zdroje z ČSZPS, ale vzhledem k úspěšnosti lépe získávají finanční prostředky ze sponzorských darů. Z grafu vidíme na první pohled, že značnému zájmu se těší

kuželky a bowling. Další vyšší zastoupení je vidět u atletiky, která zahrnuje celou řadu dílčích disciplín a v součtu je počet závodníků relativně vysoký. Dalším důvodem pro vyšší zastoupení atletiky je její přístupnost a značná popularita. Žádným překvapením nebyla oblíbenost turistiky, protože je finančně nenáročná, velmi přizpůsobivá fyzickým schopnostem a zároveň propojená se společensko-kulturním vyžitím. Finančně i organizačně náročné sporty mají menší počet sportovců, což může být dáno i tím, že pokud sportovec má o některou disciplínu zájem, často se vyskytnou problémy, které jej od této disciplíny odradí, a raději se věnuje něčemu méně náročnému. Jedním z nejčastějších důvodů je hledání trasérů, vodičů, doprovodu na sportoviště (zpravidla z rodiny) apod. Do ostatních sportů jsem zahrнула druhy sportů, které nedosáhly 5% zastoupení a jsou to: šachy, sjezdové a běžecké lyžování, cyklistika, plavání, vodní sporty a potápění.

Graf č. 7: Vyhodnocení otázky č. 7a) Jaké je věkové zastoupení ve sportovních disciplínách - kuželky a bowling?

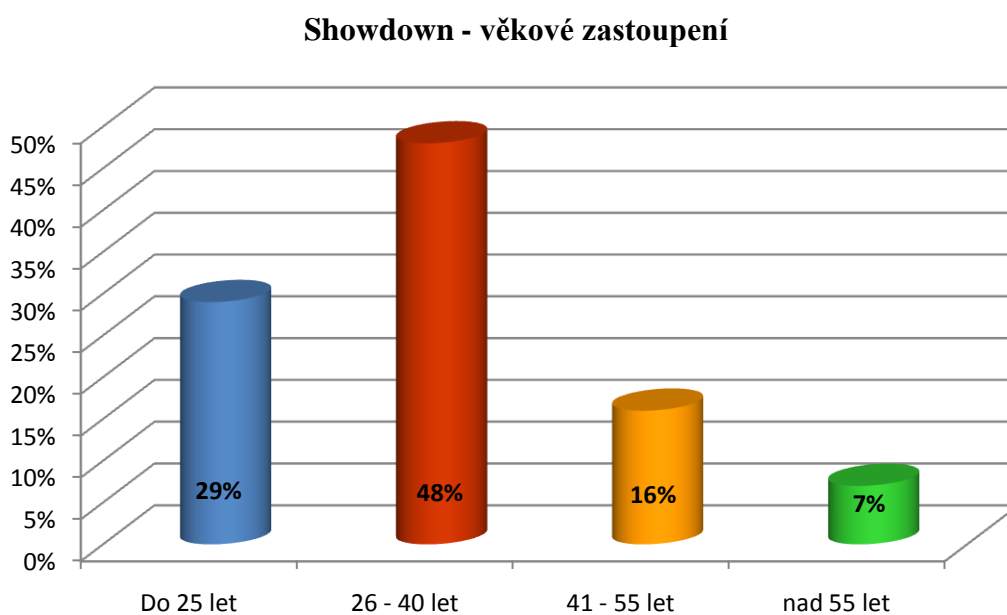

(Zdroj: vlastní tvorba)

Tyto sportovní disciplíny jsou průměrně fyzicky náročné, což se téměř automaticky odráží ve věkové struktuře zájemců. Je zde podstatně vyrovnaný počet

zástupců mladší a starší generace. Z grafu je patrné, že i zástupci ve věku nad 40 let bez problémů tyto disciplíny zvládají. Kuželky a bowling jsou zpravidla spojené s konzumací nápojů a společenským děním, což je přitažlivé pro zástupce všech generací. Oba sporty jsem sloučila, protože jsou v celé řadě ukazatelů totožné.

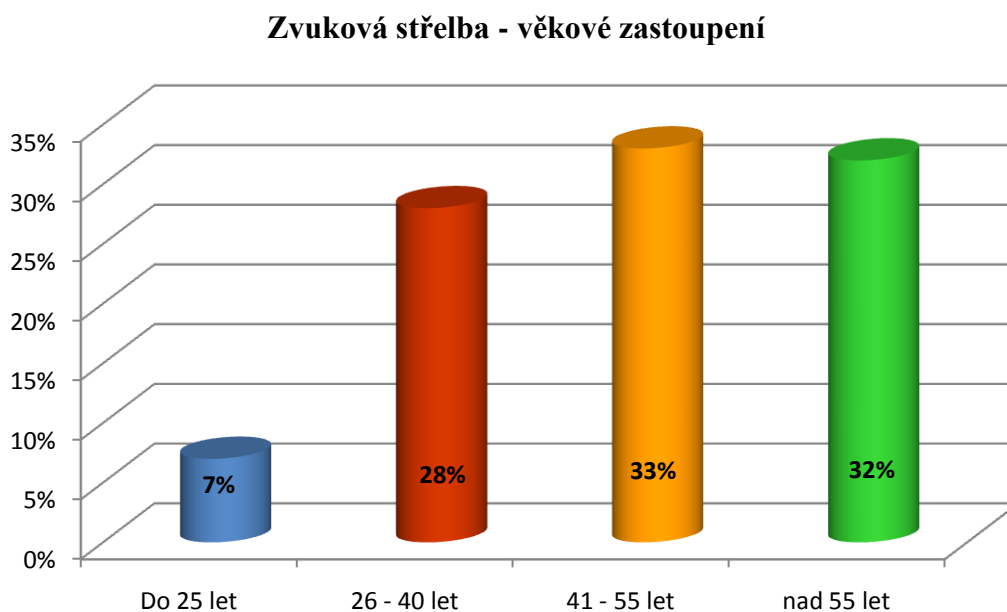
Graf č. 8: Vyhodnocení otázky 7b) Jaké je věkové zastoupení ve sportovní disciplíně - showdown?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Showdown je sportovní disciplína, která je podstatně náročnější než kuželky a bowling, což se okamžitě odrazilo ve věkové struktuře. Je vidět, že tento sport vyžaduje určitou vyzrálost, samozřejmě fyzickou zdatnost a v neposlední řadě i dostatek koncentrace, pohotovosti, mrštnosti a postřehu. Proto jednoznačně převažují kategorie do věku 40 let. Jak jsem měla možnost pozorovat při seznamování se s tímto sportem, hráči jdou do hry s plným nasazením a rány míčkem jsou mnohdy dost bolestivé.

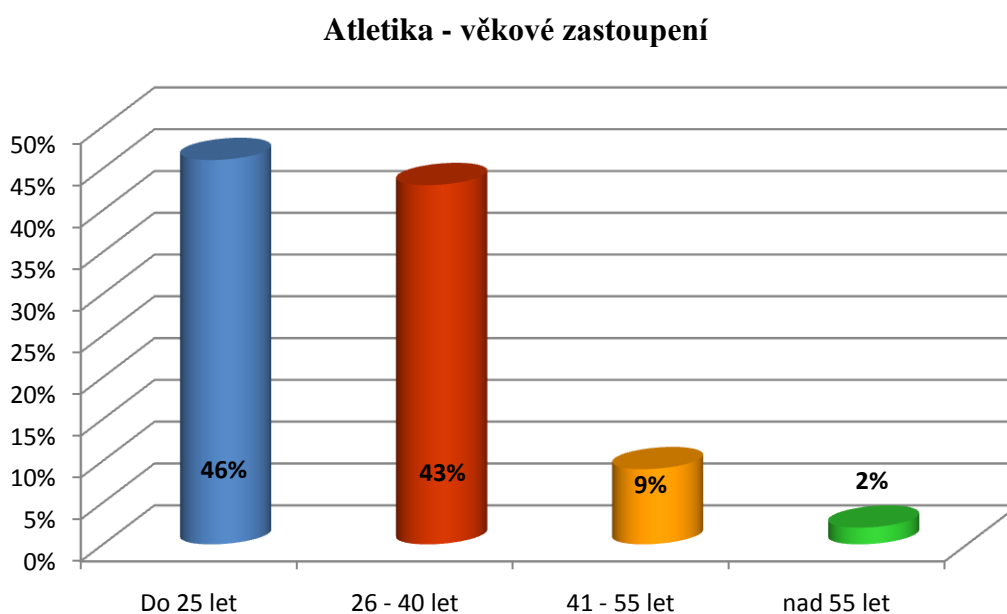
Graf č. 9: Vyhodnocení otázky č. 7c) Jaké je věkové zastoupení ve sportovní disciplíně - zvuková střelba?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Zvukovou střelbu lze provozovat v libovolném věku, přesto se této disciplíně věnuje spíše starší generace, a to především z důvodu sociálně společenského. Jak jsem si mohla během závodů všimnout, sportovci se jdou především pobavit. Všichni soutěží s maximálním soustředěním, ale mladší generace, přestože je méně početně zastoupená, podává lepší výkony.

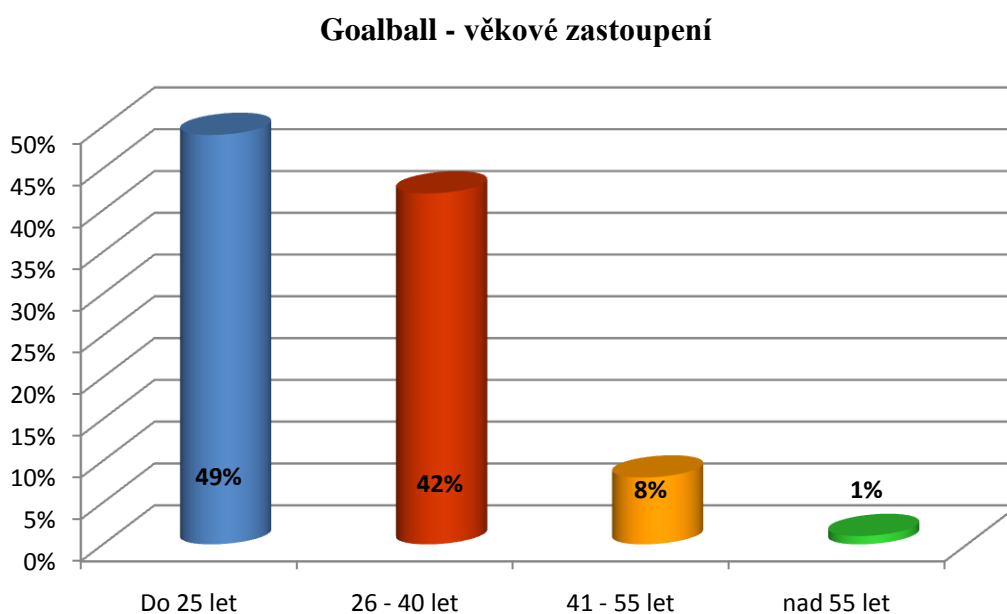
Graf č. 10: Vyhodnocení otázky č. 7d) Jaké je věkové zastoupení sportovní disciplíny - atletika?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Fyzická náročnost tohoto sportu se odráží ve věkové struktuře soutěžících. Především zástupci mladší generace, kteří mají dostatečné fyzické i psychické předpoklady dosahují jednoznačně nejlepších výsledků. Zástupci generací nad 41 let se věnovali převážně běžeckým disciplínám na větší vzdálenosti.

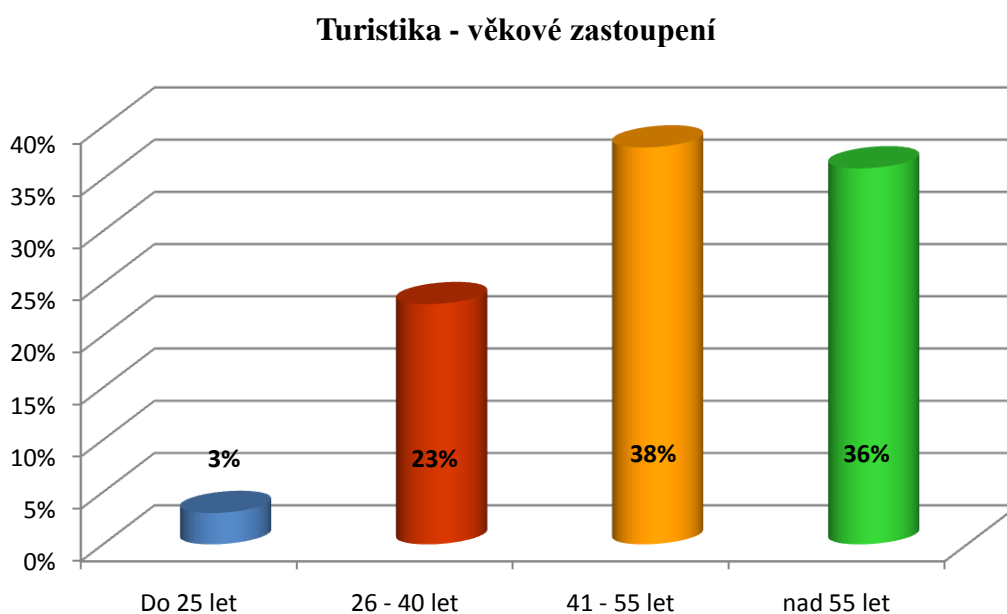
Graf č. 11: Vyhodnocení otázky č. 7e) Jaké je věkové zastoupení sportovní disciplíny - goalball?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Goalball vyžaduje solidní fyzickou zdatnost, postřeh, rychlost a smysl pro kolektivní pojetí hry. U tohoto sportu je daleko větší riziko zranění, než například u kuželek a to je možná i jedním z důvodů, proč s tímto sportem většina závodníků do 40 let končí. To ovšem neznamená, že se nevěnují pohybovým aktivitám dál. Zpravidla přecházejí na jiný méně náročný sport.

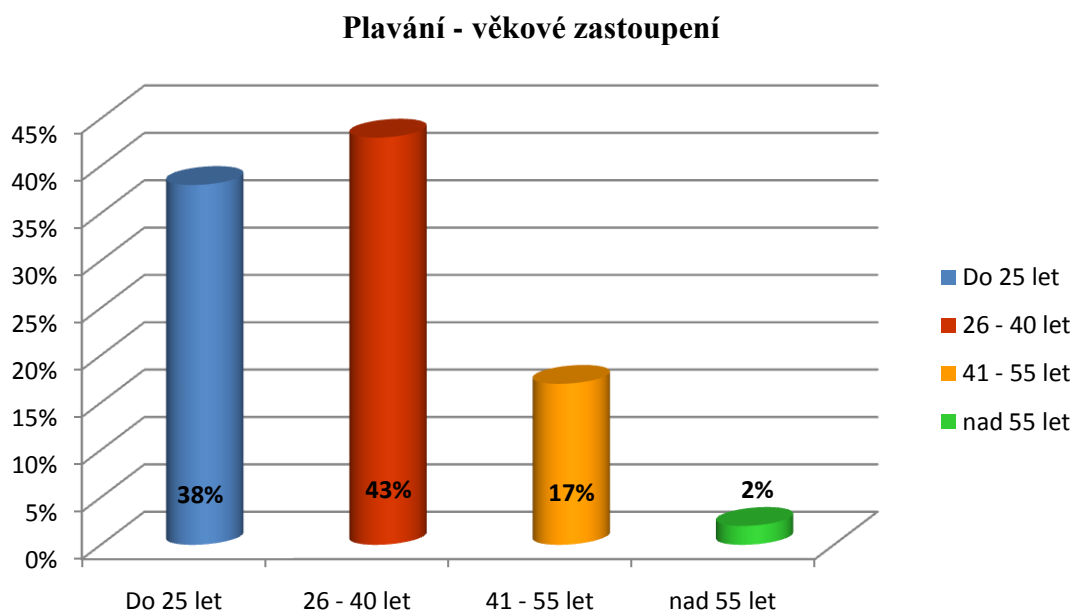
Graf č. 12: Vyhodnocení otázky č. 7f) Jaké je věkové zastoupení sportovní disciplíny - turistika?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Turistika je typická pohybová aktivita, ke které přecházejí „vysloužilí“ sportovci z fyzicky náročných disciplín. Chůze je nepřírozenější pohyb člověka, nevyžaduje téměř žádné materiální zázemí, je finančně nenáročná a je velmi přizpůsobivá fyzickým možnostem každého jedince. Snad i proto si získala velkou oblibu.

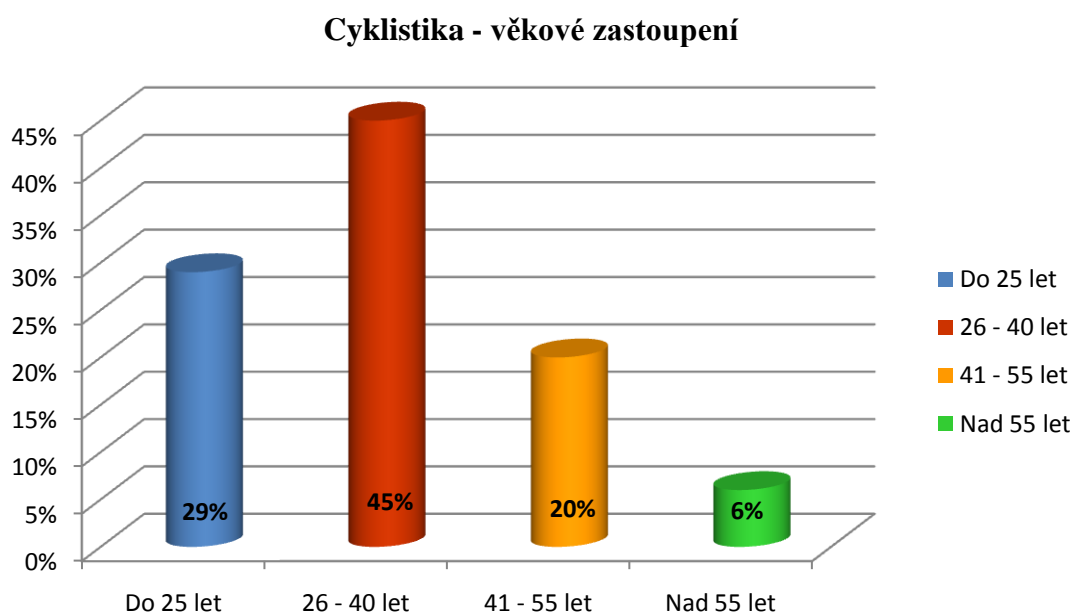
Graf č. 13: Vyhodnocení otázky č. 7g) Jaké je věkové zastoupení sportovní disciplíny – plavání?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Získání podkladů pro tuto sportovní disciplínu bylo velmi snadné, protože sportovců zabývajících se plaváním je v celkovém počtu pod 5% a jsou velmi snadno dopočitatelní. Navíc jeden sportovní klub se přímo specializuje výhradně na tento druh sportu a díky tomu dosahuje také vynikajících výsledků. Je samozřejmé, že tuto náročnou disciplínu zvládají především sportovci v prvních dvou věkových kategoriích.

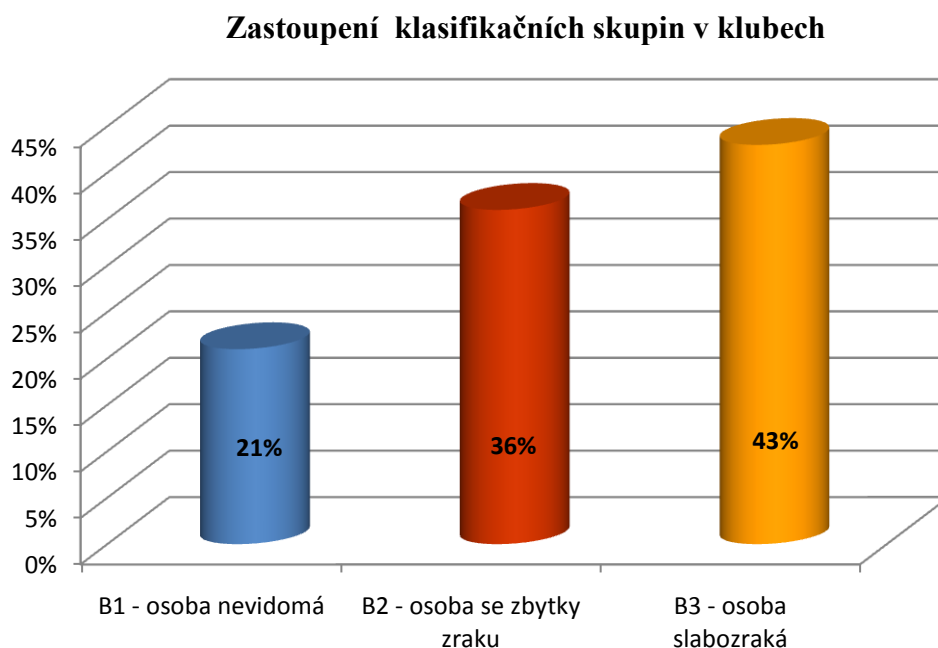
Graf č. 14: Vyhodnocení otázky č. 7h) Jaké je věkové zastoupení sportovní disciplíny – cyklistika?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Cyklistou se zabývá též menší množství sportovců než 5%. Dle informací by bylo zájemců daleko více, ale tento zájem nemůže být uspokojen z důvodu nedostatku pilotů. V Praze působí klub SK Handicapovaných cyklistů, který sdružuje kromě zrakově postižených sportovců i ostatní osoby se zdravotním postižením se zaměřením pouze na cyklistiku. I v tomto specializovaném klubu je zrakově postižených sportovců minimum. Zjistila jsem, že opět největším problémem jsou kvalifikovaní piloti. Z grafu je patrné, že sice nejsilnější věkové zastoupení mají opět první dvě skupiny, ale tomuto sportu se věnují v hojném počtu i osoby nad 40 let. Starší sportovci se této disciplíně věnují zpravidla rekreačně.

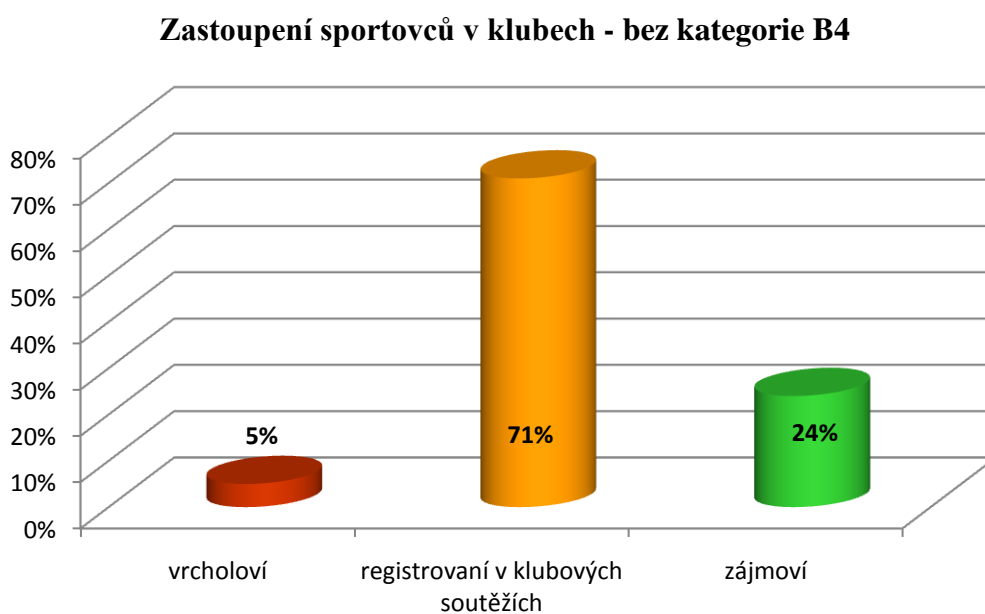
Graf č. 15: Vyhodnocení otázky č. 8. Jaké je zastoupení klasifikačních skupin v klubech?

(Zdroj: vlastní tvorba)

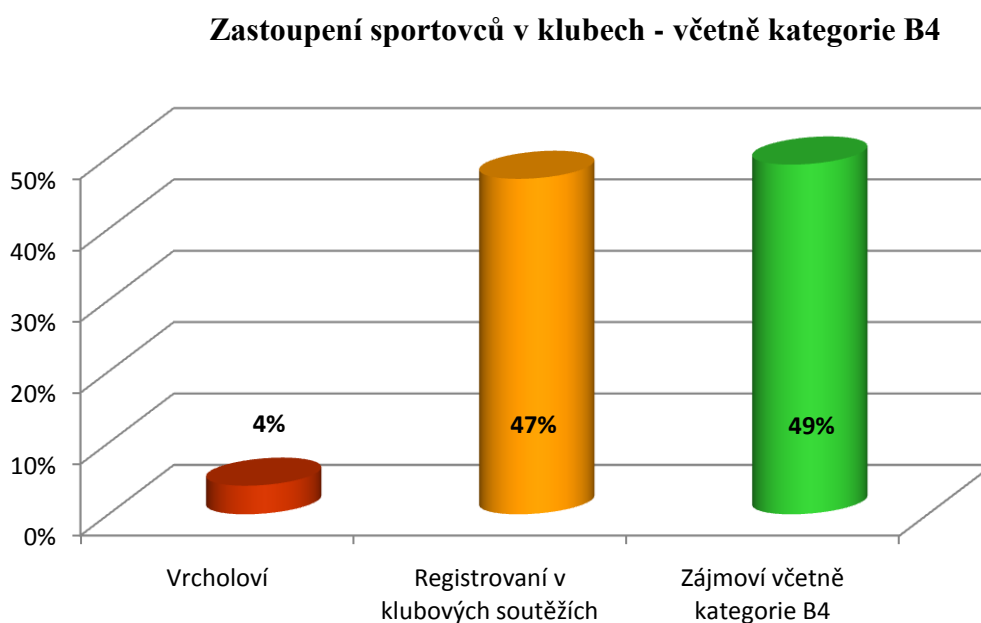
Strukturu a početní zastoupení zrakově postižených podle kategorií mi opět poskytli předsedové oddílů, kteří mají za tímto účelem zpracovanou evidenci, především u sportovců, kteří se účastní oficiálních soutěží. Na dotaz, proč je nejmenší zastoupení v kategorii B1 mi bylo vysvětleno, že pro tyto zrakově postižené je jakákoliv sportovní disciplína nejobtížnější i časově nejnáročnější. Další příčinou může být u osob, které se nevidomé již narodí, to, že nemají žádné pohybové stereotypy „odpozorovány“ a musí se vše učit podle přesných pokynů. Jistou výhodou mají osoby, které ztratily zrak v průběhu života, tudíž se různé pohybové aktivity naučily a zároveň mají větší představivost o pohybu. Z těchto poznatků logicky vyplynulo, že největší zastoupení mezi sportovci se zrakovým postižením má kategorie B3. Nelze opomenout ani kategorii B4, která není oficiálně mezinárodně uznávaná, ale je zavedena právě u nás v České republice. Lidé zařazení do této kategorie nemají zrakové postižení takového stupně, aby se mohli účastnit oficiálních soutěží. Tito sportovci se účastní neoficiálních soutěží zpravidla se zaslepovacími brýlemi, při některých pohybových aktivitách, jako je turistika, i bez brýlí. Jejich největší význam spočívá ve spolupráci a pomoci osobám zrakově postiženým především v kategoriích B1 a B2.

Graf č. 16: Vyhodnocení otázky 9a) Jaké je zastoupení sportovců v klubech - bez kategorie B4?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Graf č. 17: Vyhodnocení otázky č. 9b) Jaké je zastoupení sportovců v klubech - včetně kategorie B4?

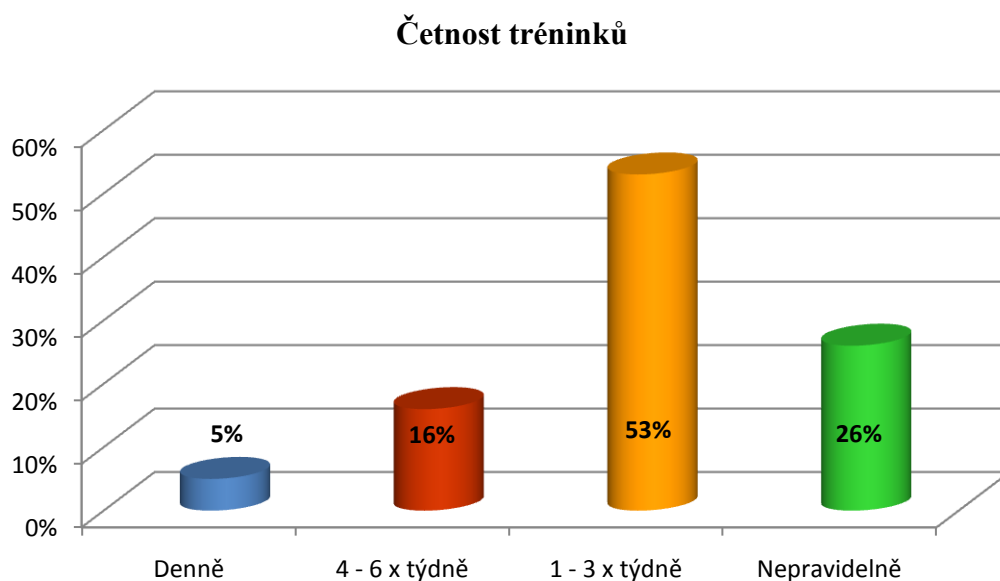
(Zdroj: vlastní tvorba)

Výše uvedené dvě statistiky s grafickým znázorněním je nutné vyhodnotit současně, protože při rozhovorech s předsedy se údaje bez zohlednění kategorie B4 a s jejím zohledněním pronikavě lišily. První graf vyjadřuje průměrné procentuální zastoupení sportovců ve všech pražských klubech bez započtení kategorie B4. Zjistila jsem, že v těchto sportovních klubech je velmi početné zastoupení osob s různými zdravotními omezeními (vady zraku), kteří osobám se zdravotním postižením výrazně pomáhají. Tito lidé nechtějí být pouze pasivními asistenty, a proto se, pokud jim to okolnosti dovolí, zúčastňují pohybových aktivit společně s ostatními zrakově postiženými.

Z prvního grafu je patrné, že jednoznačně nejvíce je registrovaných sportovců, kteří nedosahují sice vrcholové úrovně, ale věnují se některé ze sportovních disciplín závodně. Skupina zájmových sportovců, kteří jsou v klubu také registrováni, se účastní pouze zájmových akcí a není zdaleka tak početná. Započtení skupiny B4 výrazně ovlivnilo podobu druhého grafu. Celkový poměr osob v hodnocených skupinách se podstatně změnil především na úkor počtu registrovaných závodníků.

Z obou grafů lze vyvodit, že počet vrcholových sportovců mezi zrakově postiženými je opravdu nízký. Tato skutečnost je celkem snadno pochopitelná, protože vrcholovým sportovcem (obzvlášť se zrakovým postižením) se nemůže stát zdaleka každý. Sportovci na této úrovni nesmí chybět kromě talentu další rozsáhlé zázemí, jako je např. tým doprovodných osob, podpora rodinou i sportovním klubem a v neposlední řadě i značné finanční možnosti. I přes tyto náročné podmínky pražské kluby zastoupení těchto sportovců mají. Jejich význam je pro každý klub nesmírně důležitý, především pro získávání prestiže klubu. Takový sportovec má nedocenitelný význam pro klub i v oblasti získávání sponzorů a snad největší význam spočívá v motivaci především mladé generace zrakově postižených sportovců.

Graf č. 18: Vyhodnocení otázky č. 10. Jak často členové klubu trénují?

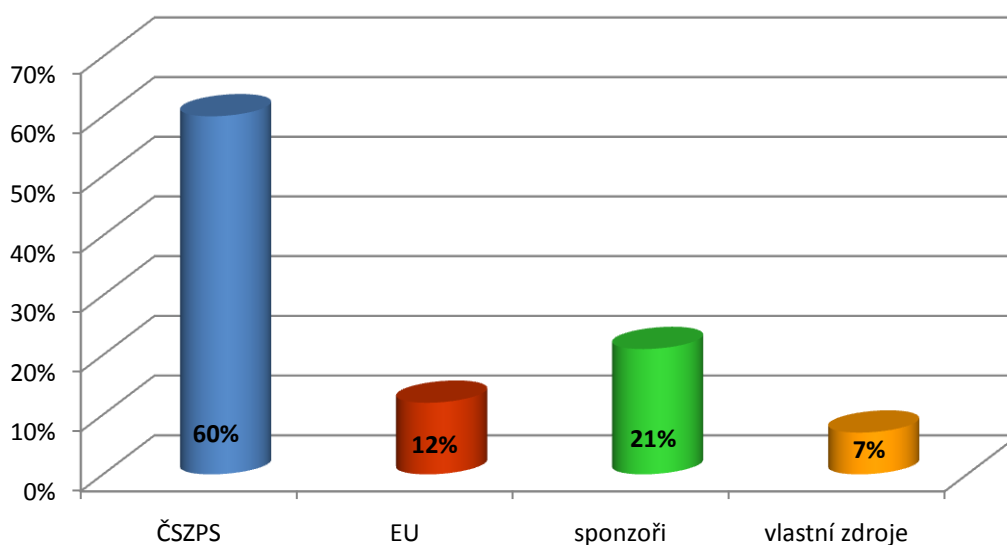

(Zdroj: vlastní tvorba)

Z výše uvedeného grafu je na první pohled vidět, že předsedové mají velmi solidní přehled o pravidelných trénincích, což je dáno hlavně tím, že více trénující sportovci mají i větší sportovní úspěchy, a tím se zviditelňují. Naproti tomu u méně trénujících sportovců si nebyli zcela jisti a uváděli pouze přibližné informace. I přesto je vidět, že počet těch, kteří trénují nepravidelně, je dost vysoký. Předsedové tento jev zdůvodnili tím, že sportovci mají celou řadu dalších aktivit, které jim z časových důvodů trénování nedovolují. Na druhou stranu například před soutěží prý trénují i více než 3 x týdně.

Graf č. 19: Vyhodnocení otázky č. 11. Jakým způsobem získáváte finanční prostředky?

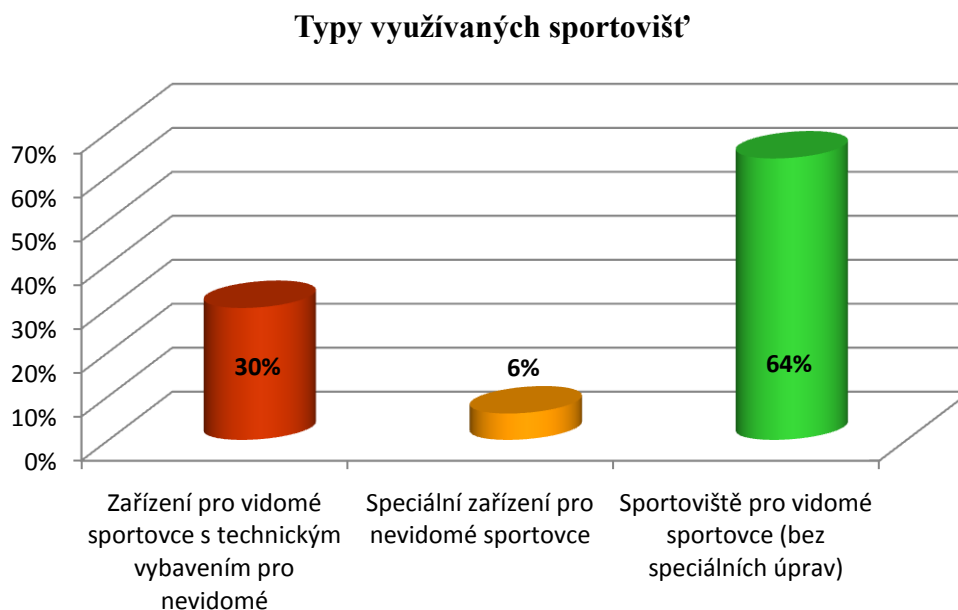
Zdroje získávání finančních prostředků

(Zdroj: vlastní tvorba)

K zodpovězení finančních otázek přizvali předsedové na pomoc členy výborů nebo finanční referenty. Protože účetnictví klubů podléhá pravidelným a přísným kontrolám, jsou údaje, které uvádím v grafu naprosto přesné. Jednotliví finanční referenti bez problémů zjistili poměr finančních zdrojů a na základě procentuálního výpočtu jsem stanovila výše uvedený graf. Na první pohled je patrné, že rozhodující zastřešení finančních prostředků poskytuje ČSZPS. Nezanedbatelné částky plynou také ze sponzorských darů a z fondů Evropské unie. Na grafu vidíme, že nejmenší finanční náklady poskytují samotní závodníci. Celá řada zrakově postižených sportovců si sportování nemůže dovolit, protože nesežene prostředky na cestovné, ubytování, startovné, vybavení, apod., pokud jim to neposkytne klub. Často tito lidé bývají nezaměstnaní, využívají sociální dávky, nebo jsou zařazeni do invalidního důchodu a jejich příjmy jim nedovolují ani zdánlivě malé výdaje.

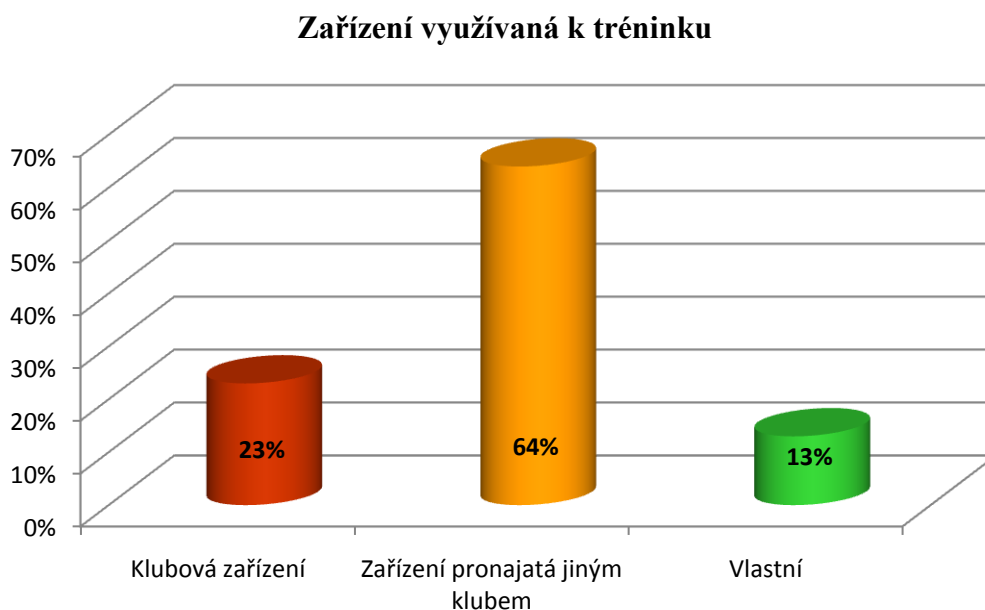
Graf č. 20: Vyhodnocení otázky č. 12. Které druhy sportovišť využíváte?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Sportoviště a materiální zázemí využívaná pro tréninky a soutěže zrakově postižených jsem opět konzultovala s předsedy klubů, kteří mají v této oblasti velmi dobrý přehled. Na grafu je vidět, že nejčastěji využívaná sportoviště jsou pronajaté plochy běžných sportovních klubů pro vidomé sportovce. Zrakově postiženým sportovcům bývá poskytnuta zpravidla potřebná část sportoviště pro jejich trénink či závod nebo v určitých případech celý sportovní objekt ve vymezeném časovém úseku. Dalším druhem sportovišť jsou opět zařízení pro vidomé sportovce, která poskytují trvalé objekty pro uskladnění a následnou instalaci speciálních zařízení a pomůcek pro sport zrakově postižených. Jedná se například o futsal, ke kterému je zapotřebí instalace mantinelů, branek, uskladnění speciálních míčů apod. Velmi sporadické jsou speciálně zařízená sportoviště. Většinou jsou to malé objekty (jedna až dvě místnosti), kde si klub shromáždí veškerý potřebný materiál a zde jej využívá (např. showdown, zvuková střelba apod.).

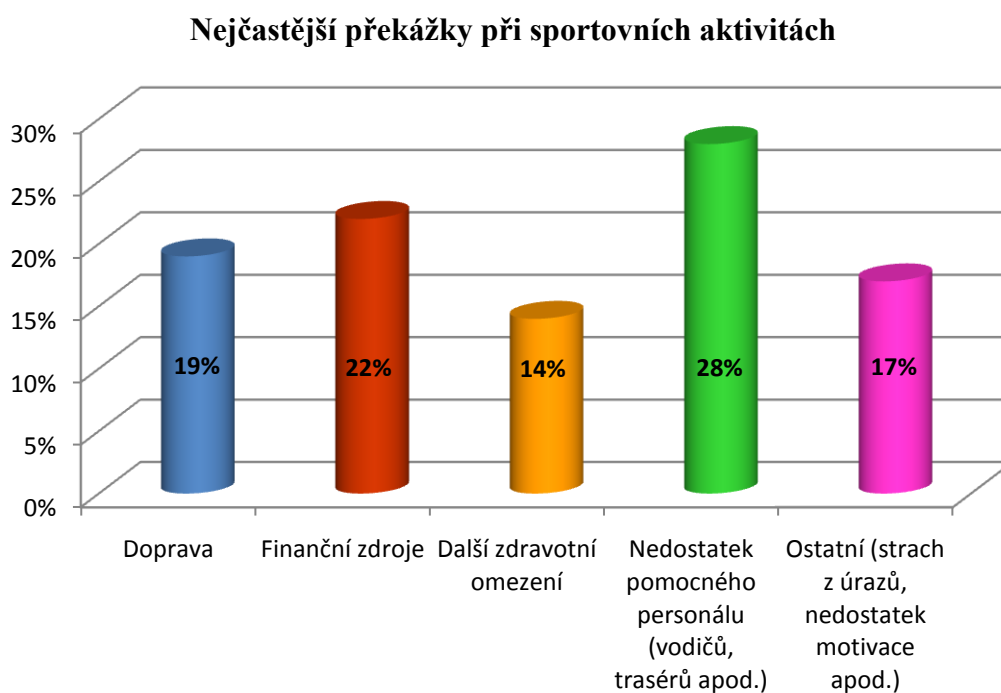
Graf č. 21: Vyhodnocení otázky č. 13. Jaká zařízení využívají členové klubu ke sportovním aktivitám?

(Zdroj: vlastní tvorba)

V odpovědi na tuto otázku mi vyšli vstříc opět předsedové klubů, kteří měli skutečně perfektní přehled. Dle očekávání se potvrdily informace z Magistrátu hl. m. Prahy, že se nejvíce soutěží a tréninků uskutečňuje na pronajatých zařízeních, která jsou určena pro běžnou populaci. Někdy mají kluby v těchto zařízeních vyhrazené prostory, kde mohou skladovat speciální pomůcky a nářadí pro své soutěže. Tato zařízení jsem zařadila do klubových. Nejméně jsou zastoupena zařízení, která jsou v přímém vlastnictví klubů. Na vlastních sportovištích jsou většinou provozovány sporty, pro které jsou tato zařízení přizpůsobena, a které přitom nepotřebují příliš rozsáhlé prostory (např. showdown, zvuková střelba, šachy apod.).

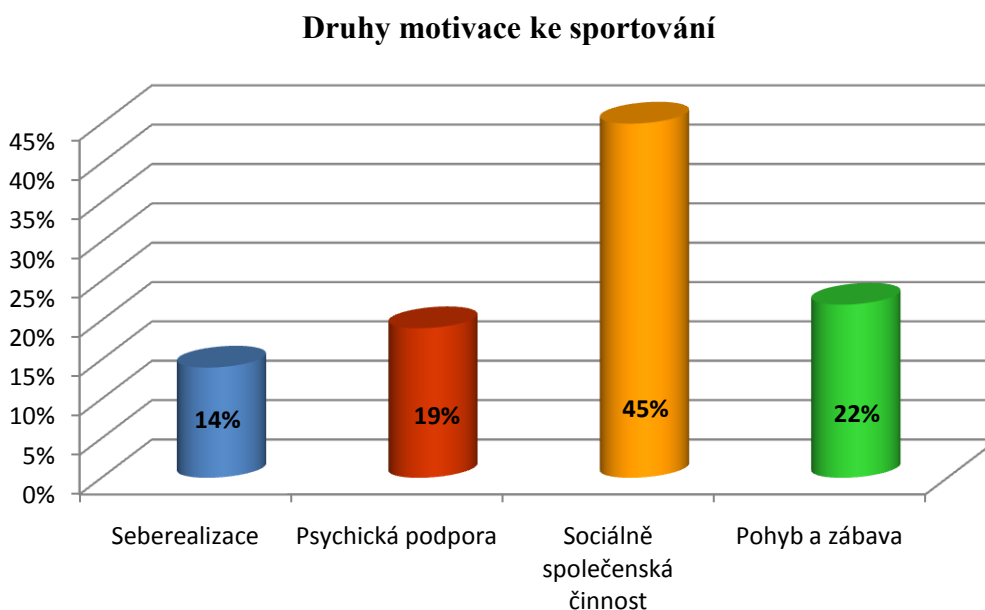
Graf č. 22: Vyhodnocení otázky č. 14. Které jsou nejčastější překážky při sportovních aktivitách?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Podklady pro vyhodnocení této problematiky jsem konzultovala jak s předsedy klubů, tak s dalšími činovníky klubů a oddílů. Většina tázaných ve shodě s předsedy klubů uváděla jako největší překážku shánění pomocného personálu pro sport, který by rádi provozovali. V určitých situacích se personální zajištění nabízí, ale nemá dostatečnou kvalitu nebo časové možnosti (např. příslušník v rodině, který není dostatečně fyzicky vybaven apod.). Často se pod vlivem okolností svého vytouženého sportu vzdají a věnují se jiné disciplíně. Předsedové hodnotili velmi kladně skutečnost, že tito zájemci se ve většině případů sportovní činnosti nevzdávají úplně a raději volí jiný druh sportovní aktivity než nečinnost. Sportovci, kteří se věnovali jinému sportu, než chtěli původně provozovat, potřebovali jistou motivaci, kterou jim velmi často poskytla rodina, činovníci v klubech nebo ostatní sportovci. Přestože se věnovali jiné aktivitě, než byl jejich původní záměr, nakonec byli v nové sportovní disciplíně spokojeni. Ostatní překážky při sportování zrakově postižených jsou téměř v rovnováze a sportovci je s různě velkými obtížemi zpravidla překonávají. Někdy tyto obtíže řeší tím, že se účastní pouze omezeného počtu soutěží.

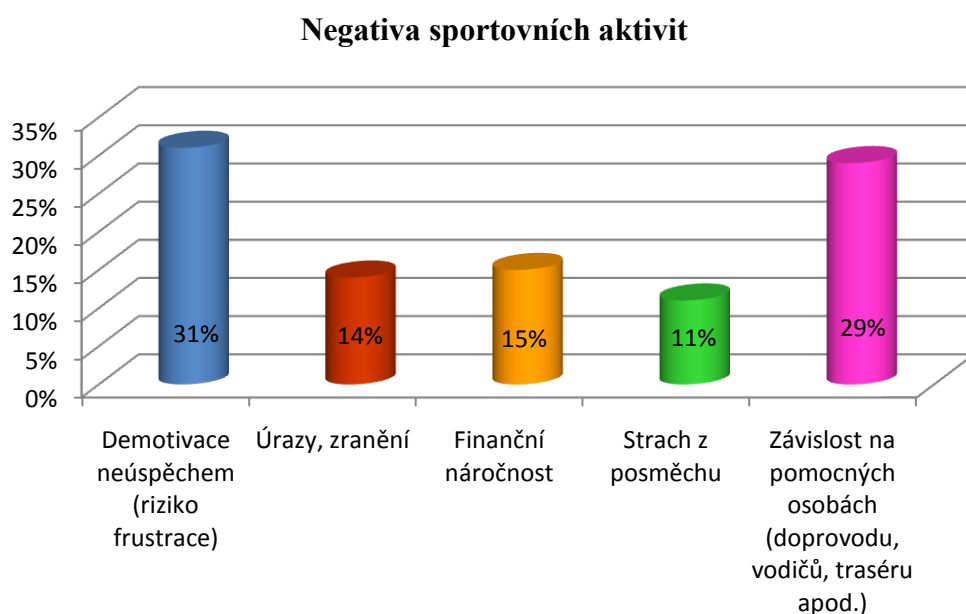
Graf č. 23: Vyhodnocení otázky č. 15. Co si myslíte, že motivuje zrakově postižené pro sportovní činnost?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Velkému množství sportovců nejde zdaleka tolik o špičkové výkony jako o to vyjít ven ze svého bytu, na soutěž se připravit a třeba i s obtížemi se na ni dopravit. Na soutěži se setkají s celou řadou lidí s podobnými zájmy, se kterými si vyměňují své zkušenosti, případně navazují nová přátelství. Tato skutečnost se mi jeví jako logická, neboť zrakově postižení bývají často bez práce a nic je nenutí k sociálním kontaktům. V takovém případě jim hrozí nebezpečí, že budou sedět doma, litovat se a následně podléhat depresím. Očekávala jsem, že největší motivací bude touha po pohybu a zábavě, ale přitom ve výsledku je nejvýznamnější sociálně společenský faktor. Po větším množství rozhovorů jsem tuto skutečnost pochopila a musela jsem ocenit, že se tyto lidé věnují sportovním aktivitám převážně z jiných důvodů, než je honba za výkony.

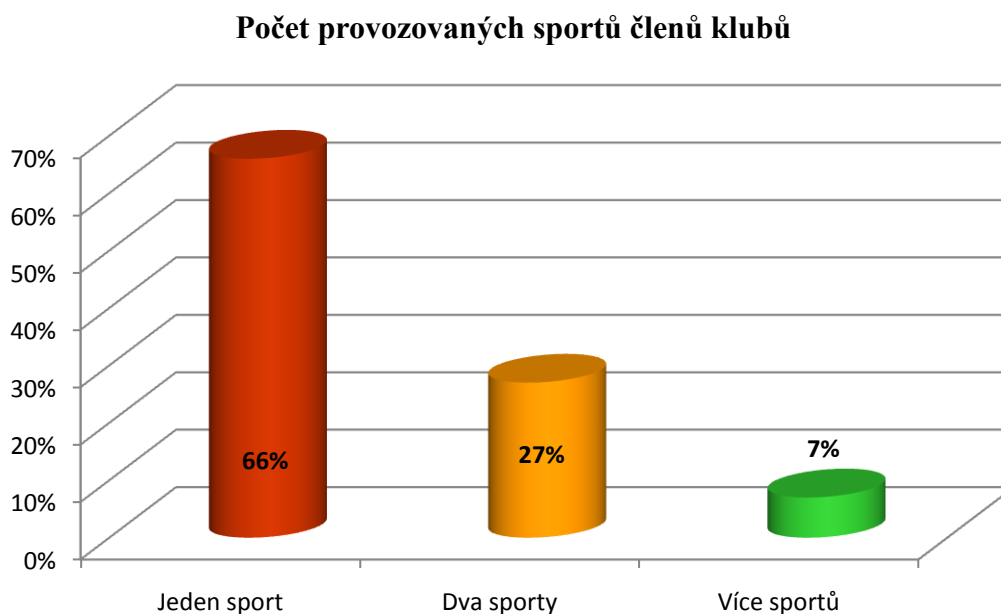
Graf č. 24: Vyhodnocení otázky č. 16. Může sport přinášet i nějaká negativa? Jaká?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Předpokládala jsem, a respondenti mi dávali za pravdu, že nejčastější překážkou, je demotivace neúspěchem, ačkoliv se o ní nikde nahlas nehovoří a samotní sportovci si ji většinou nechtějí přiznat. Demotivovaní sportovci zpravidla s nějakou sportovní disciplínou začnou, ale po výrazném neúspěchu nebo několika neúspěšných pokusech tuto aktivitu vzdají a přestanou jí provozovat. Domnívala jsem se, že toto procento se zvyšuje z důvodu strachu z posměchu, což mi respondenti v odpovědích potvrdili. Ve sportování zrakově postižených je druhým největším negativem nedostatek pomocných osob. Tato skutečnost úzce souvisí s otázkou č. 14 (viz graf č. 22) a v plné míře ji potvrzuje.

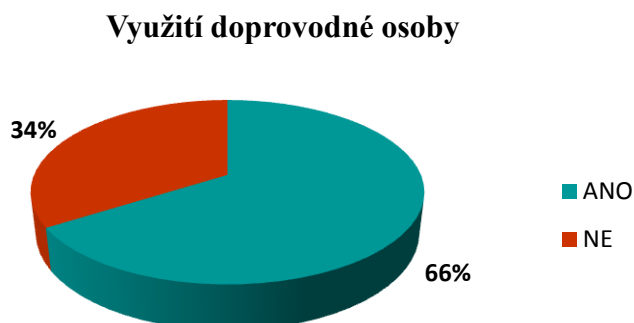
Graf č. 25: Vyhodnocení otázky č. 17. Jakému počtu sportovních aktivit se vaši klienti věnují?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Vzhledem k tomu, že mezi běžnými vidoucími sportovci je spousta těch, kteří se věnují více disciplínám, zajímala mě i tato otázka. S překvapením jsem zjistila, že také celá řada zrakově postižených provozuje více sportů než jeden. Je to dáno tím, že se mohou věnovat podobným fyzicky nenáročným sportům. V klubovně se pořádá více aktivit, kterých se účastní stejní lidé, nebo člena klubu zaujalo více druhů sportů, a tak se jim věnuje. Zpravidla je jeden ze sportů jejich hlavní (silná) disciplína a druhý, případně další, doplňkový, rekreační, provozovaný pro zábavu.

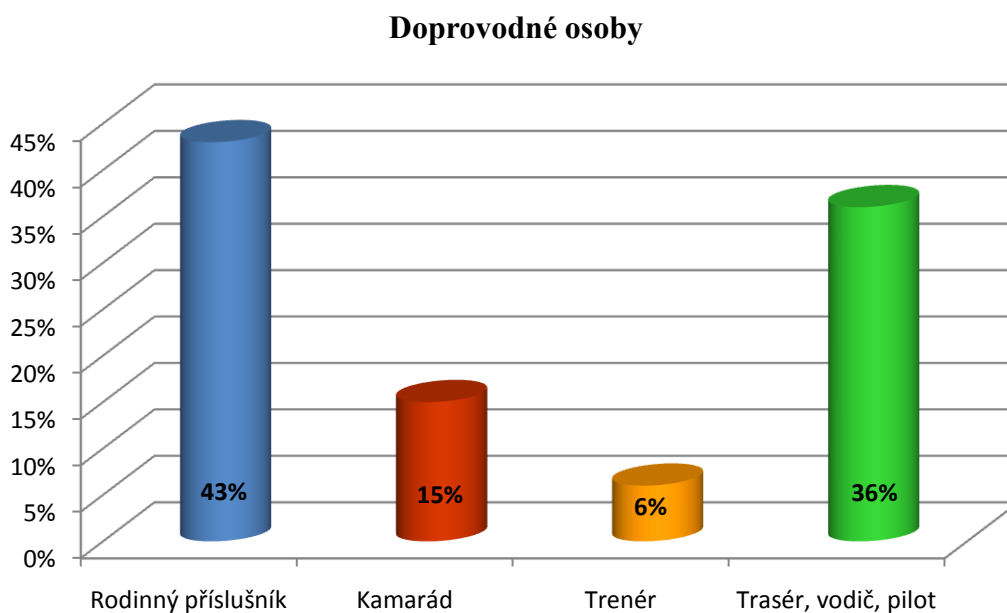
Graf č. 26: Vyhodnocení otázky č. 18. Využívají sportovci při provozování aktivit doprovodnou osobu?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Z grafu jednoznačně vyplývá, že většina sportovců se zrakovým postižením potřebuje ke své sportovní aktivitě ještě doprovodnou osobu. Velmi často se jedná o doprovod na sportoviště a samozřejmě u některých disciplín je potřeba vodičů, trasérů apod. Ale je celá řada sportů, kde zrakově postižení sportovci žádnou další osobu nepotřebují, např. šachy, zvuková střelba atd.

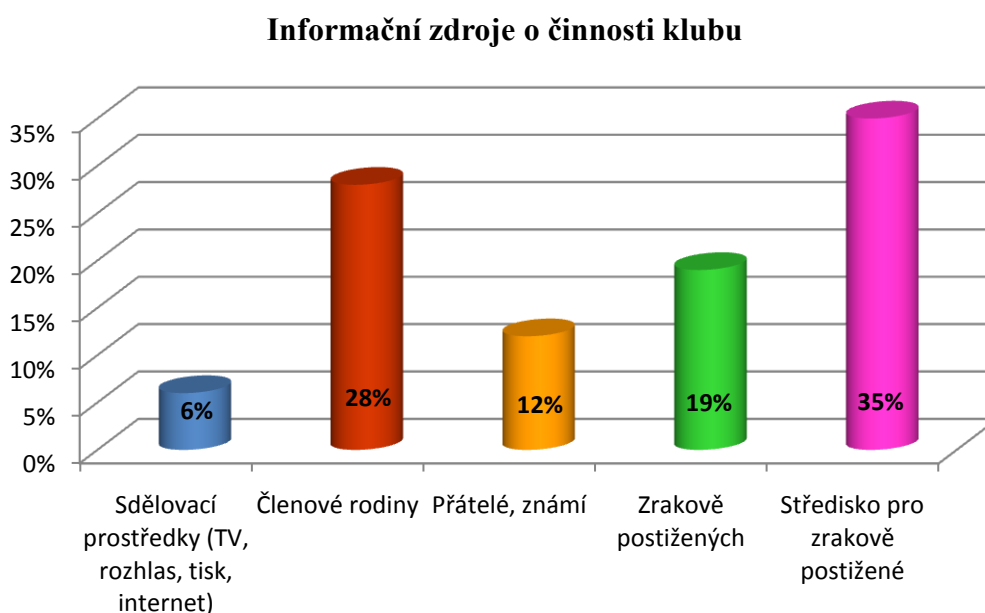
Graf č. 27: Vyhodnocení otázky č. 19. Kdo tvoří doprovodnou osobu?

(Zdroj: vlastní tvorba)

Pokud sportovec potřebuje doprovodnou osobu pouze k dopravě na sportoviště nebo jako technickou podporu či k vytváření zázemí ke sportovní aktivitě, nejčastěji je jím rodinný příslušník. Na druhém místě jsou traséři, vodiči, piloti apod., kteří jsou ve svém oboru profesionálně vyškoleni a jsou pro některé sportovní odvětví naprosto nepostradatelní (např. cyklistika, lyžování, atletika apod.). Malé množství trenérů je dáno především tím, že trenéry mají pouze sportovci na nejvyšší úrovni.

Graf č. 28: Vyhodnocení otázky č. 20. Kde si myslíte, že váš klient získal informace o činnosti vašeho klubu?

(Zdroj: vlastní tvorba)

V odpovědi na tuto otázku jednoznačně převažují informace ze střediska pro zrakově postižené a z rodinného kruhu. Z grafu vyplývá, že zrakově postižení sportovci nejčastěji získávají informace z osobních kontaktů. Jak jsem se z rozhovorů dověděla, tak při osobním kontaktu bývají zpravidla motivováni a získávají prvotní informace, jak a kde se sportem začít. Překvapilo mne, že sdělovací prostředky a především internet nezaujímají nijak významnou roli, ale přínos internetu spočívá především v druhotných informacích o činnosti klubu a jeho sportovních možnostech, které si zájemci o některé druhy sportu sami vyhledávají.

5.2 Vyhodnocení odborných předpokladů na základě dotazníkového šetření

Veškeré údaje zjištěné dotazníkovým šetřením byly podkladem pro vyhodnocení stanovených odborných předpokladů (viz s. 41).

K odbornému předpokladu č. 1: „Domnívám se, že v Praze bude dostatečná nabídka druhu sportovních aktivit na výkonnostní úrovni pro osoby se zrakovým postižením.“ se vztahují dotazníkové otázky č. 6, 9a, 9b. Na jejich základě jsem zjistila, že nabídka sportovních disciplín je v Praze velmi bohatá a odborný předpoklad je správný.

Nabídka sportovních aktivit jak na výkonnostní úrovni, tak na úrovni rekreační je skutečně vysoká. V Praze je velká hustota sportovních zařízení pro běžnou populaci, která ve velké míře využívají nejen zrakově, ale i jinak zdravotně postižení sportovci. Široká nabídka sportovišť a velmi hustá dopravní infrastruktura umožňují zrakově postiženým sportovcům relativně snadno a v krátkém čase se dostat za svým sportem a zpět. Kromě toho mohou zrakově postižené osoby ve svém volném čase sportovat kdekoliv je to možné (např. běhat se svým vodičem v parcích, hrát šachy doma, jezdit na tandemovém kole cyklostezkami apod.).

K odbornému předpokladu č. 2: „Předpokládám, že bude dostatečné finanční zajištění pro provozování zmíněných sportovních aktivit.“ se vztahují dotazníkové otázky č. 11, 14, 16.

S využitím běžných komerčních zařízení úzce souvisí finanční zajištění, které je nezbytné pro provozování výše zmíněných sportovních aktivit. Ve sportovních klubech, ale také na Magistrátu hl. m. Prahy jsem zjistila, že rozhodující finanční zastřešení poskytuje ČSZPS, který vypracovává projekty a prostřednictvím Unie zdravotně postižených sportovců a Českého paralympijského výboru je předává na MŠMT. Vedení ČSZPS dále vypracovává projekty pro pořádání mezinárodních akcí na území města Prahy, dále podporuje přípravu a účast reprezentantů na mezinárodních závodech a MS. Tyto projekty jsou podávány na Magistrát hl. m. Prahy. ČSZPS má další zdroje příjmů z nadací jako např. Světluška, Leontýnka nebo Konto bariéry a sponzorů na smluvním základě, které jsou výhradně používány ve sportovním odvětví uvedeném ve smlouvě, a nelze jimi financovat jinou činnost. Je smutné, že naprosto selhal dřívější

finanční zdroj, kterým byla Sazka. Od roku 2010 nejméně do roku 2021 je financování ze Sazky pozastaveno. Všechny pět pražských klubů vytváří své projekty, na jejichž základě se, se zohledněním dalších ukazatelů (např. členská základna, výkonnostní sportovci, medailisté z MS a Paralympijských her), přidělují finanční prostředky z ČSZPS. Od samotného předsedy ČSZPS jsem zjistila, že často raději financuje širokou členskou základnu než jednoho elitního sportovce. Toto rozdělování finančních zdrojů je vždy velmi diskutabilní a vyžaduje odpovědné rozhodování a citlivý přístup. Přestože podmínky financování nejsou vždy ideální, většinou se zdroje pro provozování organizovaného i rekreačního sportu najdou. Z tohoto důvodu se domnívám, že druhý odborný předpoklad o dostatečném finančním zajištění pro provozování sportovních aktivit zrakově postižených osob je správný.

K odbornému předpokladu č. 3: „Předpokládám, že bude dostatečné personální zabezpečení pro provozování sportovních aktivit.“ se vztahují dotazníkové otázky č. 14, 16, 17, 18, 19.

Zjišťování objektivní skutečnosti v oblasti personálního zabezpečení pro provozování sportovních aktivit zrakově postižených osob bylo až nečekaně obtížné. Získávala jsem totiž naprosto protichůdné informace. U některých sportovních odvětví nemají zrakově postižení sportovci prakticky žádné problémy s personálním zabezpečením. Jedná se zejména o takové sportovní aktivity, kde není potřebná doprovodná osoba. Těmto lidem stačí se dopravit na sportoviště a provozování aktivity je z personálního hlediska velmi nenáročná (stačí jedna osoba, která připraví sportoviště a dohlídí na činnost). Naproti tomu stojí druhá skupina sportovních disciplín, které se bez doprovodného personálu neobejdou. Zde je zpravidla ke každému sportovci přiřazen trasér, vodič, pilot apod. K tomu musí být splněna dlouhá řada podmínek a předpokladů. Jedná se zejména o časové a finanční možnosti doprovodné osoby, její fyzické a psychické předpoklady a rovněž schopnost splnění regulí a norem na soutěžích. V případě onemocnění či zranění doprovodné osoby je zrakově postižený sportovec téměř zbaven možnosti kvalitního tréninku. Personální zajištění je ohroženo množstvím negativních okolností, a tak považuji předpoklad o dostatečném personálním zabezpečení za pouze částečně splněný.

K odbornému předpokladu č. 4: „Předpokládám, že bude dostatečné technické zázemí pro provozování sportovních aktivit.“ se vztahují dotazníkové otázky č. 12 a 13.

Při vyhodnocování tohoto předpokladu jsem zjistila, že výsledek je v souladu s finančními zdroji. Některá sportovní odvětví mají velmi skromné požadavky na vybavení, jsou přístupná velkému množství zájemců a pro svoji nenáročnost patří k těm masovějším (např. turistika, plavání apod.). Jiná sportovní odvětví vyžadují především vyšší úvodní finanční investici na zařízení, které se následně celá léta využívá (např. trenažer na zvukovou střelbu, showdownový stůl apod.). Pokud sportovní klub disponuje takovým vybavením, disciplínu může dlouhodobě provozovat. Existují sportovní aktivity, které jsou materiálně i finančně velmi náročné jak pro klub, tak pro samotného sportovce. Jedná se například o sjezdové lyžování, rafting, apod., kdy klub nemůže vyčerpat většinu finančních prostředků na vybavení jednoho sportovce na úkor svojí členské základny. Mohu konstatovat, že odborný předpoklad o dostatečném technickém zázemí je správný i přesto, že k zajištění materiálně náročných disciplín je nutná spoluúčast sportovce.

K odbornému předpokladu č. 5. „Předpokládám, že se sportovním aktivitám věnují zrakově postižení všech věkových kategorií.“ se vztahují dotazníkové otázky č. 5, 7a, 7b, 7c, 7d, 7e, 7f, 7g, 7h.

Ze zjištěných výsledků a výše uvedených grafických znázornění se může zdát, že věkové zastoupení mladé generace je vysoké. Ale opak je pravdou. Sportovní disciplíny (především fyzicky náročné) jsou zastoupeny převážně mladými sportovci, ale z celkového počtu členské základny je toto zastoupení procentuelně velmi malé. Široká členská základna zrakově postižených sportovců se povětšinou skládá ze zástupců vyšších věkových kategorií. Když jsem se nad tím pozastavila, předsedové klubů mi sdělili, že získat mládež ke sportování je v současné době velmi obtížné. Pohodlnější a přístupnější jsou pro ně hry na počítači nebo jiná pasivní zábava, často spojená s konzumací alkoholu a někdy dokonce i jiných návykových látek. Tato skutečnost členy výborů sportovních klubů velmi trápí, protože starší členové jim ve sportovních klubech ukončují svoji aktivitu a nejsou nahrazováni zástupci mladé generace. Pátý odborný předpoklad, který se týká právě věkové struktury zrakově postižených sportovců, je nutné zohlednit ze dvou pohledů. Předpoklad, že sportovním

aktivitám se věnují zrakově postižené osoby všech věkových kategorií, je pravdivý. Podíváme-li se na celkový počet zástupců jednotlivých věkových kategorií, jednoznačně zde převažuje starší generace. Dá se očekávat, že v blízké budoucnosti se poměr zastoupení jednotlivých věkových skupin nezmění.

6 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ PRO PRAXI

Podklady pro praktickou část mé bakalářské práce jsem shromažďovala přibližně jeden rok. Jejich množství bohatě překonávalo možnosti požadovaného rozsahu. Proto jsem musela přistoupit následně k metodě náhodného výběru (losování) a vybrat ze sportovců se zdravotním postižením pouze jednu skupinu. Zjistila jsem, že losem vybraní sportovci se zrakovým postižením mají v Praze k dispozici šest sportovních klubů, ve kterých je zastoupena široká řada sportovních odvětví. Cílem mé bakalářské práce bylo monitorování možností sportovního vyžití osob se zrakovým postižením v Praze. Jako dílčí cíle jsem si stanovila vysledování finančního a personálního zajištění výkonnostně prováděných aktivit u tohoto druhu postižení. Zjistila jsem, že nabídka sportovišť, sportovních zařízení a sportovních disciplín v klubech je na území hl. m. Prahy velmi bohatá a relativně snadno dostupná. Přestože finanční a materiální nároky všech sportovců nemohou být plně uspokojeny, je zatím financování na solidní úrovni. Podle mých zjištění je daleko horší stav na úseku personálního zabezpečení. Zatímco pořadatelů, činovníků, trenérů a rozhodčích je dostatek, získávání doprovodných, dostatečně zdatných a kvalifikovaných osob (vodiči, traséri, piloti apod.) bývá problematické.

Pro teoretickou a praktickou část bakalářské práce jsem si stanovila sedm základních úkolů (viz s. 40). Tyto úkoly mohly být splněny pouze po rozsáhlé přípravě a časově náročné práci. Po důkladném šetření a získání rozsáhlého souhrnu materiálu jsem přistoupila k vyhodnocení zjištěných dat a jejich grafickému znázornění. Tyto materiály byly z jedné strany pro vyhodnocení údajů nepostradatelné, ale z druhé strany neúnosné pro rozsah bakalářské práce. Proto jsem vytvořila zvláštní přílohu č. 2 na CD-ROM, kde jsou uvedeny všechny grafické podklady z jednotlivých sportovních klubů. Z nich jsou pak vytvořeny průměrné hodnoty, které jsou uvedeny v grafech praktické části mé bakalářské práce.

V praktické části jsem uvedla pět odborných předpokladů. S potěšením mohu konstatovat, že první předpoklad týkající se dostatečné nabídky druhů sportovních aktivit v Praze byl správný. V hlavním městě je široká nabídka jak druhů sportovních aktivit na výkonnostní i rekreační úrovni pro osoby se zrakovým postižením, tak

nabídka různých sportovišť a zařízení. Navíc hustá infrastruktura městské hromadné dopravy umožňuje jejich dobrou dostupnost.

Druhý předpoklad týkající se finančního zajištění jsem odhadla také správně. Je zřejmé, že finanční zabezpečení by v této oblasti mohlo být lepší, ale po pečlivém prozkoumání situace jsem zjistila, že sportovní kluby jsou schopné i přes určité obtíže financovat širokou škálu sportovních aktivit.

V třetím předpokladu, který hodnotí personální zabezpečení sportovních aktivit, jsem dospěla k závěru, že personálu ochotného pro zřetelně postižené sportovce zabezpečit sportovní aktivity po organizační stránce je dostatek. Značné problémy se vyskytují při zajištění trasérů, vodičů, pilotů apod. Sporty, pro které jsou tyto osoby nezbytné, výrazně finančně zatěžují kluby. Asistenti musí navíc prokazovat vysoké fyzické, morální i odborné schopnosti, čímž se jejich výběr zužuje.

Čtvrtý předpoklad zaměřený na dostatečné technické zázemí pro provozování sportovních aktivit byl stanoven správně. Sportovní kluby využívají běžná komerční zařízení, kterých je v Praze skutečně dostatek a mají kvalitní vybavení. Navíc sportovní kluby mají k dispozici vlastní prostory a někteří nadšení sportovci investují do sportovního vybavení i z vlastních zdrojů.

Rozbor věkové struktury zřetelně postižených sportovců je předmětem pátého odborného předpokladu. Zjistila jsem, že současný stav je takový, že se sportovním aktivitám věnují všechny věkové kategorie. Bohužel jsem také zjistila, že v posledních letech odcházející starší sportovci nejsou v dostatečné míře nahrazováni mladými.

Analýzou získaných podkladových materiálů a informací jsem došla k názoru, že narůstá rozdíl mezi nabídkou sportovních možností nad jejich poptávkou. Toto zjištění je znepokojující a alarmující, a je tedy na místě problém co nejrychleji a intenzivně řešit. Začít by se mělo edukací ve školách a výchovou v rodinách. Školy i rodiny by měly jednotně vést zřetelně postižené děti k jakýmkoliv pohybovým aktivitám, které by jim pomáhaly povznést se psychicky nad jejich handicap a vedly je k pochopení kulturního i společenského významu sportu. Pedagogičtí pracovníci, ale i rodiče by měli zřetelně postiženou mládež motivovat k pohybovým aktivitám především vlastním příkladem a případně zábavnou formou pomocí her. Neměli by v žádném případě dopustit, aby děti vysedávaly dlouhé hodiny u počítačových her (hrozí nebezpečí gamblerství v budoucnosti) a trávily tímto pasivním způsobem svůj

volný čas. Pokud především rodiče tuto situaci dopustí a včas ji neřeší, jejich dítě fyzicky i psychicky chátrá, zvyká si na samotu u počítače a později se obtížně začleňuje do společenského i pracovního života. Navíc slabá fyzická kondice mu později už některé druhy sportů vůbec nedovolí. Včasné vedení dětí a mládeže se zrakovým postižením k pohybovým aktivitám napomáhá jejich dobrému začlenění do kolektivu, radosti z pohybu a s tím související vytvoření psychické pohody. Dobrý fyzický stav je tou nejlepší prevencí před běžnými civilizačními chorobami. U jedince, který vybíjí svou energii sportem, je nižší riziko, že v budoucnosti podlehne alkoholu či jiným návykovým látkám, na rozdíl od osob, které žádnou sportovní aktivitu nevyvíjejí. Zlepšení fyzické kondice a případné dosažení špičkových výsledků je nejen obrovským přínosem pro samotného sportovce, ale především zářivým příkladem pro ostatní zájemce. Úspěšný sportovec zviditelňuje klub, výrazně napomáhá v získávání případných sponzorů, přitahuje širokou veřejnost a zájem médií. Nejen samotní špičkoví sportovci, ale také předsedové klubů, organizátoři soutěží a další zainteresované osoby by měly intenzivně mediálně propagovat sport všech skupin zdravotně postižených. Na základě vlastních poznatků jsem zjistila, že je velmi jednoduché psát články do periodického tisku (který je ochotně otiskne) nebo zvat zástupce médií včetně těch nejsledovanějších, jako je televize. Bohužel tyto možnosti nejsou zdaleka plně využity, na což jsem předsedy klubů sama upozornila. S větší mediální propagací se úzce váže případné získávání sponzorských darů, zlepšování finanční situace klubů, zlepšování jejich sportovní nabídky a přitažení většího počtu zájemců především z řad mladé generace.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BLÁHA, L., PYŠNÝ, L. *Provozování pohybových aktivit zrakově handicapovanou populací*. Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2000. ISBN 80-7044-323-5

BLAHUTKOVÁ, M., KLENOVÁ, J., ZICHOVÁ, D. *Psychomotorické hry pro děti s poruchami pozornosti a pro hyperaktivní děti*. Brno: Masarykova univerzita, 2005. ISBN 80-210-3627-3.

CRUM, B. Changes in movement culture. A challenge for sport pedagogy. In: Brettschneider, W.P., Doll-Teppter, G. (eds), *Physical education and sport: Changes and Challenges*. Aachen: Meyer & Meyer, 1996.

DAŘOVÁ, K. A KOL. *Klasifikace pro výkonnosti sport zdravotně postižených*. Praha: Univerzita Karlova, 2008. ISBN 978-80-246-1520-2

DOSTÁL, E., VELEBIL, V. *Úprava didaktiky školní atletiky pro zrakově postižené*. Praha: Univerzita Karlova, 1997. ISBN 80-7184-384-9

DOVALIL, J. A KOL. *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia 2002. ISBN 80-7033-760-5

FINKOVÁ, D., LUDÍKOVÁ, L., RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2007. ISBN 978-80-244-1857-5

CHOUTKA, M. *Sportovní trénink*. Praha: Olympia, 2002. ISBN 80-7033-099-6

CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4

LACINA, J. A KOL. *Ze Sydney do Atén*. Praha: Epoque, 2004. ISBN 80-86328-61-9

LACINA, J. A KOL. *Z Atén do Pekingu*. Praha: Epoque, 2009. ISBN 978-80-87027-88-2

NEWMAN, S. *Small Steps Forward*. London: Jessica Kingsley, 1999. ISBN 1853026433

PIPEKOVÁ, J. A KOL. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6

RENOTIÉROVÁ, M. A KOL. *Speciální pedagogika*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2003. ISBN 80-244-0646-2

SLEPIČKOVÁ, I. *Sport a volný čas*. Praha: Univerzita Karlova, 2005. ISBN 80-246-1039-6

SLOWÍK, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

VOTAVA, J. A KOL. *Ucelená rehabilitace osob se zdravotním postižením*. Praha: Univerzita Karlova, 2003. ISBN: 80-246-0708-5

WHO. *Mezinárodní klasifikace funkčních schopností, disability a zdraví: MKF*. [přeložili Pfeiffer, J., Švestková, O.]. Praha: Grada Publishing, 2001. ISBN 978-80-247-1587-2.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

ČESKÁ ASOCIACE TĚLESNĚ HANDICAPOVANÝCH SPORTOVců. *Stanovy*

ČATHS [on-line], 2007 [citováno 2010-12-6]. Dostupné z:

<http://www.caths.cz/download/Stanovy.pdf>

ČESKÁ FEDERACE SPASTIC HANDICAP. *Stanovy ČFSH* [on-line], 2007 [citováno 2010-12-6]. Dostupné z:

http://www.spastic.cz/data/docs/stanovy/STANOVY_SH_zm_091111.pdf

ČESKÝ PARALYMPIJSKÝ VÝBOR. *Historie a současnost* [on-line], 2010 [citováno 2010-11-13]. Dostupné z: <<http://www.paralympic.cz/cs/history/Default.aspx>>

ČESKÝ SVAZ MENTÁLNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Stanovy ČSMPS* [on-line], 2008 [citováno 2010-12-5]. Dostupné z:

http://www.uzps.cz/svazy/csmmps/hlavni_stranka/

ČESKÝ SVAZ NESLYŠÍCÍCH SPOROVCů. *Stanovy ČSNS* [on-line], 2002 [citováno 2010-12-6]. Dostupné z: <http://www.handicapsports.cz/index_neslys.htm>

ČESKÝ SVAZ VNITŘNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Počátky sportovního svazu vnitřně postižených* [on-line], 2008 [citováno 2010-12-5]. Dostupné z:

http://www.uzps.cz/svazy/csvps/kdo_jsme/

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *O ČSZPS* [on-line], 2007 [citováno 2010-12-6]. Dostupné z:

http://www.sport-nevidomych.cz/index.php?page=o_cszps

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Technická pravidla atletiky IBSA - ČJ* [on-line], 2007 [citováno 2010-11-10]. Dostupné z:

<http://www.sport-nevidomych.cz/index.php?dir=sporty&spr=atletika&page=pravidla>

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *IBSA pravidla cyklistiky - překlad* [on-line], 2007 [citováno 2010-11-15]. Dostupné z: <<http://www.sport-nevidomych.cz/index.php?dir=sporty&spr=cyklistika&page=pravidla>>

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Lyžování sjezdové -popis* [on-line], 2007 [citováno 2010-11-15]. Dostupné z:

http://www.sport-nevidomych.cz/sparty/lyzovani%20sjezdove/data/O_SJEZDOVEM_LYZOVANI_ZP.doc

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *O kuželkách zrakově postižených* [on-line], 2007 [citováno 2010-11-12]. Dostupné z:

http://www.sport-nevidomych.cz/sparty/kuzelky/data/O_KUZELKACH_ZRAKOVE_POSTIZENYCH.doc

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Showdown pravidla* [on-line], 2007 [citováno 2010-11-10]. Dostupné z: <http://www.sport-nevidomych.cz/index.php?dir=sparty&spr=showdown&page=pravidla>

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Silový trojboj* [on-line], 2007 [citováno 2010-11-11]. Dostupné z:

<http://www.sport-nevidomych.cz/index.php?dir=sparty&spr=vzpirani&page=popis>

ČESKÝ SVAZ ZRAKOVĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Šachy popis* [on-line], 2007 [citováno 2010-11-12]. Dostupné z:

<http://www.sport-nevidomych.cz/index.php?dir=sparty&spr=sachy&page=popis>

FUTSAL PRO NEVIDOMÉ. *Historie futsalu pro nevidomé* [on-line], 2009 [citováno 2010-11-14]. Dostupné z: <http://www.teiresias.muni.cz/futsal-pn/main.php?strana=uvod>

IBSA INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION. *Futsal rulebook 2009-2013* [on-line], 2009 [citováno 2010-11-14]. Dostupné z:

http://www.ibsa.es/eng/deportes/football/IBSA_Futsal_Rulebook_2009-2013.doc

IBSA INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION. *Judo rulebook 2009-2013* [on-line], 2009 [citováno 2010-11-13]. Dostupné z:

<<http://www.ibsa.es/eng/deportes/judo/IBSAJudoRules2009-2013English.doc>>

IBSA INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION. *Alpine skiing rules 2005-2009* [on-line], 2005 [citováno 2010-11-10]. Dostupné z:

<<http://www.ibsa.es/eng/deportes/alpineskiing/IBSA%20Alpine%20Skiing%20Rulebook%202005-2009.doc>>

IBSA INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION. *Acerca de I.B.S.A.* [on-line], 2005 [citováno 2010-11-22]. Dostupné z:

<<http://www.ibsa.es/esp/ibsa/presentacion.htm>>

IBSA INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION. *Nordic skiing rules 2005-2009* [on-line], 2005 [citováno 2010-11-8]. Dostupné z:

<<http://www.ibsa.es/eng/deportes/nordicskiing/IBSA%20Nordic%20Skiing%20Rules%202005-2009.doc>>

IBSA INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION. *Swimming rules 2005-2009* [on-line], 2005 [citováno 2010-11-6]. Dostupné z:

<http://www.ibsa.es/eng/deportes/swimming/IBSA_Swimming_Rulebook_2005-2009.doc>

IBSA INTERNATIONAL BLIND SPORT FEDERATION. *Goalball rules 2010-2013* [on-line], 2010 [citováno 2010-11-4]. Dostupné z:

<<http://www.ibsa.es/esp/deportes/goalball/IBSA-Goalball-Rules-2010-2013.doc>>

TJ ZORA PRAHA. *Zvuková střelba* [on-line], 2010 [citováno 2010-12-18]. Dostupné z:

<<http://www.tjzora.cz/tjzora/index.htm>>

UNIE ZDRAVOTNĚ POSTIŽENÝCH SPORTOVců. *Kdo jsme* [on-line], 2010

[citováno 2010-11-13]. Dostupné z: <http://www.uzps.cz/kdo_jsme/>

8 SEZNAM ZKRATEK

CISS = Mezinárodní organizace neslyšících

CP – ISRA = Mozková obrna – Mezinárodní organizace spastiků

ČATHS = Česká asociace tělesně handicapovaných sportovců

ČSFH = Česká federace Spastic Handicap

ČSMPS = Český svaz mentálně postižených sportovců

ČSNS = Český svaz neslyšících sportovců

ČSTV = Český svaz tělesné výchovy

ČSZPS = Český svaz zrakově postižených sportovců

ČSVPS = Český svaz vnitřně postižených sportovců

ČPV = Český paralympijský výbor

FIDE = Mezinárodní šachová federace

IAAF = Mezinárodní asociace atletických federací

IBSA = Mezinárodní organizace zrakově postižených sportovců

INAS – FMH = Mezinárodní sportovní organizace pro osoby s mentálním postižením

IPC = Mezinárodní paralympijský výbor

IPF = Mezinárodní federace silového trojboje

ISOD = Mezinárodní organizace pro postižené sportovce

ISMGF/ISMWSF = Mezinárodní sportovní federace Stoke Mandeville pro vozíčkáře

UZPS = Unie zdravotně postižených sportovců

IWAS = Mezinárodní sportovní federace pro vozíčkáře a osoby po amputaci

9 PŘÍLOHY

Seznam příloh:

Příloha č. 1: Dotazník pro předsedy sportovních klubů

Příloha č. 2. CD – ROM s grafickým znázorněním výsledků dotazníkového šetření jednotlivých sportovních klubů

Příloha č. 1: Dotazník pro činovníky sportovních klubů

1. Jaké je vzdělání členů vašeho klubu?

- základní
- středoškolské
- vyšší odborné
- vysokoškolské

2. Jaké je zaměstnání členů vašeho klubu?

- student
- zaměstnaný
- nezaměstnaný
- důchod starobní
- důchod plný invalidní
- důchod částečně invalidní

3. Jaký je typ zdravotní postižení členů vašeho klubu?

- vrozené
- získané

4. Jaký je počet mužů a žen ve vašem klubu?

5. Jaké je věkové rozložení členů klubu?

- do 25 let.....
- 26 – 40 let.....
- 41 – 55 let.....
- nad 55 let.....

6. Které druhy sportů nabízí zrakově postiženým váš klub?

7. Jaké je věkové zastoupení členů jednotlivých sportů?
- a) bowling a kuželky
 - b) showdown
 - c) zvuková střelba
 - d) atletika
 - e) futsal a goalball
 - f) turistika
 - g) plavání
 - h) cyklistika
8. Jaké je zastoupení klasifikačních skupin ve vašem klubu?
9. Jaké je zastoupení sportovců ve vašem klubu?
- a) bez kategorie B4
 - b) včetně kategorie B4
10. Jak často se věnují členové klubu sportovním aktivitám (tréninkům)?
- denně
 - 4 – 6 x týdně
 - 1 – 3 x týdně
 - nepravidelně
11. Jakým způsobem získáváte finanční prostředky pro činnost vašeho klubu?
12. Které druhy sportovišť využíváte?
13. Jaké zařízení využívají členové klubu ke sportovním aktivitám?
14. Jaké jsou největší (nejčastější) překážky při sportování?
15. Co si myslíte, že motivuje zrakově postižené pro sportovní činnost?

16. Může sport přinášet i nějaká negativa? Jaká?

17. Jakému počtu sportovních aktivit se vaši klienti věnují?

- jeden sport
- dva sporty
- více sportů

18. Využívají sportovci při provozování aktivit doprovodnou osobu?

- ano
- ne – následuje otázka č. 24

19. Kdo tvoří doprovodnou osobu?

20. Kde si myslíte, že váš klient získal informace o činnosti vašeho klubu?